

HeaKodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr. 1 (45)
mai
2009

Kuidas juhtida
ennast, kodaniku-
ühendust ja riiki?

Elin 2006

JORMA SARV

Elulugu = edulugu

Karl-Kristjan Nigesen

On sul hetk? Aga millal võiks pikemalt rääkida? Pühendaks mõne järgmise nädala sellele suurepärasele ideele? Ehk on nüüd õige aeg teha teoks nii palju kordi räägitud „lähenda-ära-ega-tea-millal-täpselt-tagasi-tulen“ reis?

Sellistele küsimustele pakub elu harva luksust vastata: oota, kohe tulen! Ju poleks see ka päris normaalne. Ometi tundub, et püsime sageli teises äärmuses. Seal, kus kummitab teadmine: vastus võib vabalt olla... mitte kunagi.

Teate ju seda ammust tuttavat, kes hoolimata headest tulemustest teiste juhtimisel jätab enda eesmärgid tagaplaanile ning ühel päeval pole teil enam millestki rääkida. Paberil keskmisi ritta pannes võib see ju tunduda ootuspärane, kuid on samas lihtsalt kurb.

Loomulikult pole põhjust loota lihtsale lahendusele: muudame nüüd kõike ja varsti astume, seljakott seljas, kodust välja. Kusagil soovide ja vabaduste vahel on kohustused, lubadused, raha ja kõik need asjad, mis lähevad lõpuks teistmoodi kui algul arvasime.

Aga kas saaksime jõuda vähemalt nende äärmuste mõttelise keskpunktini, kus me kõike muud juhtides pole end sootuks omapäi jätanud ja võime oletada, et kõigi teooriate kiuste on õnn siiski käeulatuses? Mina proovisin.

Esmalt võtsin nõuks mitte alluda survele, mida pealiskaudsete nähtuste maailm meile avaldab. Äkki märkame enda ümber hoopis rohkem huvitavat, tähenduslikku ja tähelepanu vajavat, kui me ei luba oma ööpäeva sinna tungida tahtvat kampaanialikku ja poolglamuurset lärmi, vaid küsime, mida ümbritsevast paratamatusest minu elus ikkagi vaja? Ressursid, millega oma eesmärkide poole purjetada, on hoobilt rikkamad, sest ma valin nad ise. Võite uskuda, hakkas parem.

Suurem osa trendipainesest infomürast välja lülitatud, püüdsin mõelda, millest mu tunnid ja kuud siis koosneda võiks. Selge, et ühiskonnas toimetulekuks on oluline sellesse oma panus anda, käies näiteks töö. Kuid kusagil pole öeldud, et see peaks päeva ainus kul-

minatsioon olema. Sageli saan eluks-eduks vajaliku energia mujalt.

Näiteks kell pool kaheksa algav trenn motiveerib mind ärkama hoopis rohkem kui tunnike hiljem ühistranspordis otse tööle sõitmine. Koos pere või sõpradega õhtuti veedetav aeg hoiab mu loovamad ja julgemad ideed särisemas. Loogiline, et selleta oleks must märksa vähem kasu ka töö.

Teooriad ütlevad, et eesmärgid peavad olema kõrged. Miks mitte seada eesmärgiks olla võrdsest heas vormis nii vaimselt kui füüsiliselt ning elada kvaliteetaja juhitud elu-edu-lugu? Sest – tagasi realistiks põigates – seda, mis püüdluste kõrget lendu karpida üritab, tuleb niigi uksest ja aknast. Ning tagasihoidlikkuseks pole väga põhjust, mõeldes, et võimaliku edu jaoks pole meile antud rohkem kui mõnikümme tuhat päeva.

Inglased ütlevad, et nad pole piisavalt rikkad, ostmaks odavaid asju. Sama kehtib mu arvates aja kohta. Seal Inglismaal pole näiteks professionaalsete ansambli lauljate seas kombeks liiga palju proove teha. Esiteks on see aeganõudev ja väsitav ning teiseks ebavajalik, kui kodutöö hästi tehtud. Austades ühist aega, pole kellelgi õigustust tulla kokku üksteise vigu kuulama. Hoopis inspireerivam on kontserdiks vajalikud ideed läbi töötada ning siis värskena lavale astuda.

Mulle tundub, et inimesed, kes täpselt teavad, milles nende töö kvaliteet seisneb, ka muretsevad vähem ning on üldse õnnelikumad, veelgi enam – ka nende juhitud protsesse saadab selgemeelsus.

Võite öelda, et seda räägitakse igas klantsajakirjas ja siin pole midagi uut. Polegi. Lihtsalt pilk ümberringi ütleb, et ükskõik mis põhjusega – kas või soovist tõestada vastupidist – tasub tasakaal kohustuste ja muu elu vahel läbi mõelda, sest rahulolu kaotamiseks on kordades enam võimalusi selle loomisest. Ja teil ei õnnestu mind veenda, et minu elus tänu neile muudatustele midagi uut ei ole.

On sul hetk aega? Kui küsija mulle vähegi korda läheb, siis ikka on. Peab olema. Või vähemalt pean ma teadma, millal selle leian. Sest kas kujutate ette edukat juhti, kel edulugude jaoks aega napib?

REPLIIK

Hirm

Iseenesest loogiline, et EMSLis töötades näeme rohkem selliseid ametnikke ja poliitikuid, kes koostööst kodanikuühendustega huvitatud. Pole ime, kui nii tekib petlik mulje, et asjad partnerite teadlikkuse ja valmidusega on täitsa head.

Ses mõttes oli „Minu Eesti“ mõttetalgu te ettevalmistamine tervitatavalt kainestav, nagu 2006. aasta presidendivalimised, mille eel soovitas minister kodanikel arvamuse avaldamise asemel „oma liistude juurde jääda“.

Selmet rõõmustada, et tuhanded inimesed on valmis oma vabast ajast tulema mõtlema, kuidas koos Eesti elu paremaks teha, ja seejärel plaane ellu viima, kõlasid kahtlustused: tehakse uut parteid, minnakse mööda demokraatlikest esinduskogudest, rünnatakse võimukandjaid jne, jne.

Loomulikult ei rääkinud nii kõik poliitikud ja ametnikud, kuid siiski näitas see, kui vähe saadakse aru kodanikuühiskonna olemusest ja rollist. Ükski eelmises lõigus toodud vastandumis-hirmudest 1. mail tõeks ei saanud ega olnud see kellelgi plaaniski.

Või tegelikult ajan pada: vastandumist oli, aga hoopis mujal. Vaatame või, kuidas peeti samal kuul arutelusid äsjaste valitsusliitlaste seas, rääkimata opositsiooni ja koalitsiooni vahel toimunust.

Üheski 1. mai mõttekojas ei kstitatud üksteist küsimusega „kas sa oled kurt või?“, soovitusetega end põlema panna või sagedamini pead pesta. Solvamise ja süüdlas- te otsimise asemel tegeleti lahenduste läbi arutamiselega.

Seega – kui nomenklatuuril on põhjust hirmu tunda, siis pigem seepärast, et kodanikuühenduste seas näib praegu olevat märksa enam kultuuri ja konstruktiivsust.

URMO KÜBAR

Kaanemaali autor
Elis Saareväli

Hea Kodanik jätkab esikaanel Eesti noorte kunstnike tutvustamisega ja seekord astub üles Elis Saareväli. Elis on õppinud Tallinna Ülikoolis ja lõpetanud mõne aasta eest kunstiakadeemia maalieriala. Tema töid näeb igal aastal Tallinnas, kodulinnas Haapsalus või lausa Soomes ja Saksamaal ning järgmine näitus tulebki septembris Pariisis.

Kaanemaali esimene põhjus lihtne – 2x2 meetrit suur maal poisist kunstist tervitab igaüht, kes astub sisse kümnekonda vabaühendust, sh Hea Kodaniku toimetust majutavas Toompuiestee kontoris; teine töö sarjast „Mis meis on kaunist“ asub meie nõupidamistesaa- lis.

Elis selgitab, et tegu oli seeriaga väikestest lastest ja vanainimestest hetkedel, mil nende silmades ja olekus tundus olevat midagi kauget, nostalgilist ja ilusat... ajatud elu ilu peegeldust. „Sellised kontekstivabad hetked, mida läbi elades võib tajuda, et selline pildike sobitub sama hästi nii mineviku- kui tulevikunägemusse,“ ütleb autor.

Praegu Elist enam ilusad hetked ei kõida ja ta tegeleb väsinud, tühjade ja katkiste inimeste uurimisega: „Maalin, kuidas ilu kipub ära kaduma ja kuidas inimesed arvavad, et mingite rohtudega, antidepressantidega, on võimalik parandada oma hinge.“

Vaata ka elis.awardspace.com

LEKSIKA lk 6-7

Räägime avaliku võimu juhitavatest „kodanikuühendustest“ ehk GONGOdest.

JUHTIMINE lk 8-17

Kui kaugel on juhi elukutse areng kolmandas sektoris? Kas Eesti tippjuhid tuleksid vabaühendust juhtima? Kui strateegiliselt ühendused oma juhtimist plaanivad?

EKAKi 10 aastat lk 18-21

Sügisel vabaühenduste kärajatel sai võetud kokku senitehtu ja tegematajäänu.

OSALEV EUROOPA lk 22-23

Bríti kolleeg Oli Henman leiab, et tänavu on kõik eeldused astuda suur samm edasi ühenduste ja Euroopa Liidu suhetes.

VÄLISMAA lk 24-25

Robert Egger väidab, et ajalooline polnud vaid Obama võit valimistel, vaid ka USA kodanikuühenduste osalemine valimiskampaanias.

UURINGUD lk 26-29

Viimased kodanikuühiskonna uuringud rahastamisest.

RAHASTAMINE lk 30-32

Kuidas on läinud Kodanikuühiskonna Sihtkapitali esimene tegevusaasta.

EMSL ja LIIKMED lk 33-37

Uued liikmed, aasta kokkuvõte, uus nõukogu esimees, lähemalt korruptsioonivastastest võrgustikust ja Kodukandi noorteprogrammist.

KOOLITUS lk 38-39

Elina Kivinukk õpetab, kuidas valida õiget koolitust.

RAAMATUSOOVITUSED lk 40-41

Seekord kolm raamatut, ikka välismaalt, ikka juhtimisest.

ROHELISEKS KASVAMINE lk 42-43

Vana roheline, noor poliitik Toomas Trapido.

Jaan Kaplinski

Juhtimisteemalise numbri külalis-toimetajaks on ajakirjanik **TIINA KAALET**. Kevadest kureerib ta Eesti Rahvusringhäälingu juhatuse liikmena uudiste ja ühiskonnasaadete tööd, varem on aga liidrikogemusi saanud ja rakendanud näiteks Eesti Ekspressi peatoimetaja ning Postimehe uudistetoimetuse juhi ametites.

Härra Kärneri õiged sõnad

Käisin kunagi väikeses 8-klasilises koolis, mille direktor härra Endel Kärner oli juht jumala annist. Ta ei olnud selline stereotüüpne, laitmatute maneeride ja sileda olemisega mees, nagu me juhti ju sageli ette kujutame. Ei, ta oli joviaalne, tugevas ülekaalus, alati kortsus ülikonnas ja veidi võidunud lipsuga. Juhigeen oli talle justkui kaasa pandud, vaevalt ta juhtimist kasvõi ainsatki tundi õppinud oli.

Erialalt oli härra Kärner geograafia ja saksa keele õpetaja, küllap sai ta keele juba sõja ajal suhu. Kui ta veidi vintis oli, kippus ta laulma saksakeelseid sõjalaulu. Omal vastuolulisel moel oli ta väga autoriteetne. Kui tema alles valmistus suud avama, jäid teised juba ootavalt wait.

Takkajärele olen aru saanud, et tema autoriteet põhines sellel, kuidas ta midagi ütles. Õigete sõnad. Alati täpselt, selgelt ja kõvasti. Ei iialgi ebalevalt, rõhud ikka õigete kohtade peal, jutul mõte sees. Veel kolmkümmend aastat hiljem kuulen teda ütlemas: „See siin on üks lage paik. Järgmise kahe aastaga istutame siia pargi.“

Ja istutasimegi. Mingi trikiga võlus ta välja istikud ja õpetas lapsed neid istutama ja nende eest hoolitsema, suure vahetunni ajal ja pärast tunde ja vahel ka tundide ajal. Ei mäleta, et keegi oleks nurisenud, miski muu ei jäänud sellepärast tegemata, kõik olid õhinat täis. Praegu on koolimaja ümbritsetud võluvast suurest rohulusest, vahelduvast ja vaimustavast.

Aga samamoodi, instinktiivselt õigesti tegi ta muudki. Õpetas nutikamaid olümpiaadideks, korraldas koolipidu, viis meid

ekskursioonile, juhatas koori. Jah, ta oli vastuoluline mees, vahel ta napsitas, ükskord andis oma kabinetis tappa meie klassi poisile, kes metoodiliselt klassiõdesid WCsse tiris ja seal neid käperdas.

Mu järgmised juhid (veel üks koolidirektor ja paar laagriülemat) olid tavalised harju keskmised, keda me kõik oma elus kohanud oleme. Ilma suurema särata, aga tublid inimesed. Ilma erilise juhigeenita. Kuidagi said nad hakkama.

Ja siis pärast ülikooli saabuski esimeste juhtimiskoolituste ja -õpikute ajastu. Inimesed hakkasid juhtimist õppima.

Ma olen ise päris paljusid juhtimisraamatuid lugenud ja mitmetel kõrgeltmaksitud koolitustelgi istunud. Aga ma olen nende suhtes täna skeptiline. Sest liiga sageli õpetatakse koolitustel olema keegi teine, kellegi teise moodi. Üsna harva, kuigi vahel siiski, õpetavad need koolitused käituma nii, nagu sisetunne ja terve mõistus käsib, loomulikult.

Ehk just seetõttu paistavad tänases päevas paremini välja need juhid, kes vaistlikult teavad, mida öelda ja teha. Nad teevad ära mis tarvis, ehkki nende kodulehtedel pole sõnagi eesmärgist, missioonist, strateegiast ja muust sarnasest värgist. Võib-olla pole kodulehtegi. Nad on samasugused nagu härra Kärner, teavad õigeid sõnu.

Ja ma usun, et just kodanikuühendused ja -algatused on kohad, kus tegutseb palju loomulike annetega juhte. Neid, kellele on loodusest kaasa pandud võime ära tunda ja kasutada õigeid sõnu, innustada ja juhtida teisi. Mingi erilise juhtimiskoolituseta.

Hea Kodanik on Eesti ainumas perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis rikastab lugemislaua koos oma eelkäija EMSLi infolehaga alates 1994. aastast.

Ajakiri ilmub umbes neli korda aastas ja trükiarv on hea ilmaga kuni 3000.

Kõik autorid kirjutavad selles ajakirjas vabatahtlikkuse alusel – tänud tuhande (või kahe) eest igale sule- ja pildimeistrile ning Scanpix Baltics OÜ-le!

Tekstid valisid ja toimetasid

Urmo Kübar | urmo@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Iga sõna eest vastutab

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit

Toompuiestee 17a, 10137 Tallinn

630 9630 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

Mis tahes viisil Hea Kodaniku materjale kasutades on viisakas varustada taasesitus korrektses viitega allikale.

Loe ja lae internetist alla **elektroonilisel kujul** www.ngo.ee/heakodanik. **Paberil** leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest. Oma postkasti saab ajakirja **tellida**, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut finantseerivad **regionaalministri** valitsemisalast Siseministeerium ning Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

Estonian Ministry of the Interior

ISSN 1736-7263

Trükitud taastoodetud paberile looduslike õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega ©Ecoprint

Peeter Langovits, Postimees

Hea valimistava ootab järelvalvet

2009 on Eestis lausa kahtede valimiste aasta: ajakirja ilmumise ajal toimuvad euro-parlamendi ning sügisel kohalike volikogude valimised. Selge, et need mõjutavad ka kodanikuühiskonna arengut.

Üks asi on sisu: mida valituks osutunud hakkavad tegema ja kuivõrd see kodanikuühiskonna ja –ühenduste arengule kaasa aitab või vastu töötab. Vähem oluline pole aga vorm: kuidas valimised toimuvad? Valimiskampaaniate kultuur kujundab kindlasti inimeste hoiakuid ja valmidust üldse ühiskondlikes asjades kaasa lüüa.

Vabaühenduste manifestist europarlamenti valimisteks loobus EMSL aja- ja osalt ka heade ideede puudusel, seda enam pühendumise aga manifestide sünnile kaasa aitamisele kohalike valimiste eel.

Üheks EMSLi kevadiseks põhitegevuseks sai aga hea valimistava sõnastamine ehk vastus küsimusele, milliseid valimisi vabaühendused soovivad?

Hea valimistava idee pakkusime erakondadele välja märtsis, sealt edasi aitasid tava sõnastada mitmed organisatsioonid ning

aprillis kohtusime selle sisu arutamiseks üksikhaaval kõigi parteidega. Maikuus kirjutasid tavale alla roheliste, sotsiaaldemokraatide, Rahvaliidu, IRLi ja Reformierakonna peasekretärid.

Hea tava järgimist peame oluliseks siiski kõikide kandidaatide puhul ja seda mitte üksnes eurovalimistel, vaid kõikides kampaaniates. Seetõttu kutsume kõiki üles EMSLile teada andma näidetest, kus valimiskampaanias on mindud hea tavaga vastu. Meie võimuses ei pruugi olla kedagi selle eest karistada või hea tava rikkumist lõpetada, küll aga teavitada avalikkust nendest näidetest, arutleda nende üle ja anda omapoolseid hinnanguid.

Usume, et kui valijad erakondadele selgelt märku annavad, et nad hea tava rikkumisi ei tolereeri, on see ka kindlaim viis sisukamate ja eetilisemate valimisaruteludeni ning lõpuks tervema poliitilise kultuurini.

Ootame näiteid koos põhjendusega nüüd ja edaspidi aadressil info@ngo.ee.

EMSL

Hea valimistava

Hea valimistava on koostatud selleks, et tõsta valijate teadlikkust, tagada valimiskampaaniates ausa mängu põhimõtete järgimine ning tugevdada demokraatiat. Igal inimesel on õigus jälgida hea tava järgimist valimiskampaaniates ning juhtida teiste tähelepanu konkreetsetele tegudele, lubadustele või reklaamidele, mis hea tava põhimõtetega vastuollu lähevad.

Hea valimistavaga ühinenud erakonnad lubavad juhendada kohalike omavalitsuste, Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel alljärgnevalt:

Valimiskampaania rahastamine

- Läbipaistvuse tagamiseks rahastatakse kõik valimiskampaaniaga seotud kulud üksnes erakonna eelarve kaudu.

Avaliku võimu kasutamine erakonna huvides

- Riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus-

tes mittepoliitilistel ametikohtadel töötavad isikud ei osale oma tööajast erakondlikus valimiskampaanias.

- Maksimaksja poolt ülal peetavad meediakanalid peavad olema võrdsetel tingimustel kättesaadavad kõigile valimistel osalevatele erakondadele.
- Avalikke vahendeid, välja arvatud erakondadele riigieelarvest määratud tegevustoetus, kasutatakse vaid tingimustel, mis on kättesaadavad ka teistele valimistel osalevatele erakondadele.

Sisuline kampaania ja valimislubadused

- Valimiskampaania teemaringi määrab enam ühiskondlik olulisus ning vähem lihtsus ja atraktiivsus.
- Hoidutakse valijate hirmutamisest ja äraostmisest ning rahvusliku, sotsiaalse, rassilise või muu grupikuuluvuse kaudu vastuseisu õhutamist.

- Valimisreklaamile eelistatakse kampaanias kohtumisi valijatega, väitlusi, artikleid ja vestlussaateid.
- Valimislubadused on seotud valitava esinduskogu pädevusega, keskenduvad enam plaanitavale poliitikale, mitte mõne konkreetse isiku või grupi headele või halbadele omadustele.
- Rahaliselt hinnatava valimislubaduse puhul tuuakse välja nende maksumus ja tuluallikas.

Kandidaadid

- Valimisnimekirja kantud kandidaadid teatavad hiljemalt aktiivse valimisagitatsiooni alguseks avalikult, kas nad asuvad valituks osutumise korral esinduskogusse tööle.

Vaata ka:

www.ngo.ee/valimised

Mis on GONGO?

Lühendi GONGO kaunis kõla võiks viia mõtted mõnele muusikainstrumendile, pirakale pärdikule kinolinal või riikidele Kesk-Aafrikas, kuid kodanikuühiskonna kontekstis on tegu sageli ohtliku nähtusega, kirjutab **URMO KÜBAR**.

Keeliliselt on GONGO (inglise keeles *government-organized non-governmental organization*) justkui oksüümoron – avaliku võimu juhitud valitsusväline ühendus. Selliseid leidub kõikides riikides, seda enam, et nagu mitme kodanikuühiskonna mõiste puhul (nt. avalik huvi) ei saa ka siin joonlauaga mõõta, kes täpselt selle alla läheb ja kes mitte.

Võimalusi, kuidas avalik võim kas otseselt või kaudselt, avalikult või varjatult mõnd ühendust juhib, on väga erinevaid ning iseenesest ei pruugi GONGOs midagi halba olla, täpselt nii nagu iga kodanikualgatus ei ole ilmtingimata hea.

Põhjus, miks riigi- või kohaliku omavalitsuse asutused selliseid organisatsioone

loovad, võib olla puht tehniline. Näiteks soovitakse mõne vajaliku töö jaoks raha küsida, kuid vastav fond näeb taotlejana ette üksnes mittetulundusühendusi. Ka võib mõnda tööd juriidiliselt olla mõistlikum teha MTÜ või sihtasutuse kaudu.

Samuti võib GONGO loomise taga olla siiras püüd kodanikuaktiivsust mingis valdkonnas edendada, pannes sel moel öla alla uue organisatsiooni tekkele, mis seejärel järk-järgult iseseisvub. Tugeva kodanikuühiskonnaga riikides on piisavalt ka tõelisi vabaihendusi, kes GONGOsid tasakaalustavad ning halbade arengute ilmnedes lärmi tõstavad.

Ometi on GONGOdest kui ohtlikust trendist kõnelemine samuti seotud just

kodanikuühenduste rolli tugevnemisega. Mõistagi pole see meeltemööda kõikidele võimudele, eriti arvestades, et demokraatlikud pöörded – olgu siis viimastest aastatest Ukraina oranž või Gruusia rooside revolutsioon – on tavaliselt alguse saanud just kodanikuliikumistest. Nõnda on GONGOde loomine tihti kantud ka soovist võimudele ohtlikku nähtust kontrolli all hoida.

Noored käepikendusena

Analüütik Kristie Evenson toob selliste GONGOde seas välja viis levinumat tüüpi. Esiteks noorteühendused, kelle peamine ülesanne valitsuse käepikendusena on nõrgestada teistmõtlejaid ja kasvatada võimudele lojaalseid noori. Tuntuim näide on Venemaa Naši, kes näiliselt kodanikualgatus korras segab opositsiooni üritusi, naeruvääristab vastaseid ja teeb propagandat.

Ülejäänud neli tüüpi on inimõiguste organisatsioonid, valdkondlikud ühendused, mõttekojad ja teenustepakkujad. Nagu noorteorganisatsioonid, nii on ka need vabas maailmas täiesti tavalised kodanikuühendused, kes pakuvad täiendust või alternatiivi valitsuse tehtavale ning vajadusel kritiseerivad seda ja üritavad muuta.

GONGOde ülesanne on aga niisuguseid tõelisi kodanike ühendusi asendada. Mõnikord ehk ka moepärast kriitikat tehes, on nad siiski võimudele turvalised partnerid, kelle abil end paremas valguses

Sarnane, ent mitte sama – avaliku sektori valitsev mõju

Mõne Eesti fondi, näiteks Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ja Norra/EMP Vabaihenduste Fondi tingimustes on öeldud, et raha võivad taotleda üksnes mittetulundusühendused, kes ei ole avaliku sektori valitseva mõju all.

Raamatupidamisseaduse järgi tähendaks „valitsev mõju“ seda, et avaliku sektori organisatsiooni(de)l on ühenduses suurem kui 50% hääleõigus otsuste tegemisel ja/või õigus nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonna või kõrgema juhtorgani liikmetest.

Noorteühendus Naši korraldavas Punasel Väljakul järelpidu parlamendivalimised võitnud Vladimir Putini toetuseks.

näidata ja etteheiteid tõrjuda.

Nagu õiguslik keskkond ja rahastamine on peamised hoovad valitsuste käes kodanikuühiskonna tugevdamiseks, saab neid kasutada ka GONGO-keskkonna soodustamiseks ja vabaühenduste kõrvaletõrjumiseks. Mida segasemad need riigis on, seda enam on võimalik luua ebavõrdseid eeliseid GONGOdele.

Samuti saab GONGOde tugevdamisele kaasa aidata reeglite jäigemaks muutmise, mida tavaliselt saadavad õilsad loosungid, näiteks terrorismi- või pettustevastane võitlus, mis annab valitsusele suuremaid õiguseid ühenduste tegevusse sekkuda. Arvestades mittedemokraatlikes riikides valitsuse kontrolli ka meedia ja äri sektori üle, on kodanikuühendustel väga raske GONGOdega konkureerida ka oma sõnumite levitamise ja annetuste saamise pärast.

Pluralism väheneb

GONGOde domineerimise kahjulikuks mõjuks kodanikuühiskonna arengule on pluralismi vähenemine, ühenduste tegevusvaldkonna kätkestamine valitsusele meelepärasest raamidesse, avalikkuse vähenenud teadlikkus kodanikuühiskonna olemusest ning ühenduste segane või halb maine. Kolmanda sektori sees pärsivad GONGOde ühenduste omavahelist koostööd ja süvendavad umbuskust ning vähendavad vabaühenduste tegutsemisvõimetlik-

kust ja majanduslikku elujõulisust.

Kui see ka tundub pelgalt intellektuaalse aruteluna ning Tadžikistani või Valgevene-laadsete riikide probleemina, tuleb GONGOdele tähelepanu pöörata ka demokraatlikes ühiskondades.

Eestiski ei ole kindlasti alati põhjendatud parema kvaliteedi tagamise ettekäändel GONGOde loomine või eelistamine avaliku võimu lepingupartneritena, selmet teha koostööd olemasolevate vabaühendustega või innustada selliste organisatsioonide tekkimist kodanikualgatusena.

Kindlaim viis ebasoovitavaid arenguid ära hoida seisneb kodanikuhariduses, sest enamasti pole GONGOd nii lihtsasti ära tuntavad nagu Naši. Oluline on olla teadlik, milline organisatsioon on kodanikualgatuslik ja milline GONGO, millised võimalused ja ohud ühe või teisega kaasnevad ning selle põhjal kriitiliselt mõelda, millised lahendused ühes või teises olukorras vajalikumad on.

ALLIKAD

Norbert Götz „Reframing NGOs: The identity of an international relations non-starter“ ajakirjas European Journal of International Relations, vol. 14 (2), 2008

Kristie Evenson „GONGO trends and transformations“ kogumikus „2007 NGO sustainability index for Central and Eastern Europe and Eurasia“ (USAID, 2008)

Moises Naim „What is a GONGO?“ ajakirjas Foreign Policy, mai-juuni 2007

MANGO, BINGO, TANGO ja teised

GONGO on vaid üks kolmanda sektori aladest ingliskeelsetest lühenditest. Helsingi ülikooli professor Norbert Götz märgib, et kui akronüümide ehk esitähthendide rohkust lugeda märgiks teema elujõulisusest, võiks vabaühendusi pidada üheks meie aja olulisemaks fenomeniks. Palun väga:

NGO ehk *non-governmental organization* (vabaühendus), aga ka *new great organization* (uus superorganisatsioon) või *never good organization* (alati rahulolematu organisatsioon)

INGO ehk *international NGO* (rahvusvaheline vabaühendus)

QUANGO ehk *quasi-NGO* („justkui“ vabaühendus, vabaühenduse tunnustega organisatsioon)

PANGO ehk *party-affiliated NGO* (erakonnaga seotud vabaühendus)

DINGO ehk *donor international NGO* (rahvusvaheline raha jagav vabaühendus)

DONGO ehk *donor organized NGO* (rahastajate loodud/juhitav vabaühendus)

BINGO ehk *business interest NGO* (ettevõtlusega tegelev vabaühendus)

BONGO ehk *business organized NGO* (ettevõtte loodud/juhitav vabaühendus)

MONGO ehk *my own NGO* (nö. ühemehe-vabaühendus)

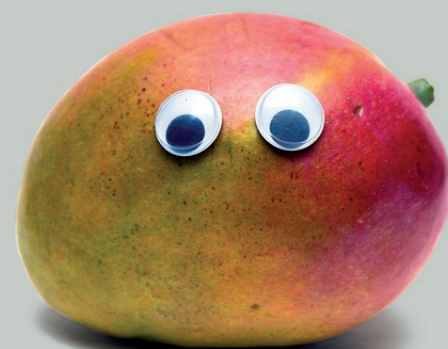
MANGO ehk *manipulated NGO* (manipuleeritav vabaühendus)

PINGO ehk *public interest NGO* (avalikes huvides tegutsev vabaühendus)

RINGO ehk *religious international NGO* (rahvusvaheline religioosne vabaühendus)

FLAMINGO ehk *flashy minded NGO* (rikkurite toretsev vabaühendus)

Seda kaugeltki mitte lõplikku loetelu vaadates tundub vaid imelik, et sarnast kasutust pole leidnud kenale sõnale TANGO. Teadaolevalt on see siiani üksnes Tuvalu ja Tansaania vabaühenduste katusorganisatsioonide nimi.

Aktivisti portree noore juhina

Valitsuse puhul oleme harjunud, et täna kultuuriministri toolil istuv inimene võib homme juhtida välisministeeriumi. Ka ettevõtete puhul ei pea me kummaliseks, et tänase kombinaadidirektori eelmine töökoht oli turvafirma juhataja oma ning järgmine näiteks kaubamaja juhi amet. Töö on töö, juhi keda või mida tahes. Sülearvutite, telefonide ja reporterimärkmikega relvastatud, asusid **URMO KÜBAR, ALARI RAMMO** ja **ERIC KATSKOWSKI** uurima, kui kaugele on jõudnud juhi elukutse professionaliseerumine kolmandas sektoris.

Ei. Seda nüüd küll mitte.

Kui ametikõrgendust loetakse üldiselt positiivseks teateks, siis ettepanek Eesti Naabrivalve tegevjuhi kohale asuda kõlas senisele projektijuhile Tiina Ristmäele lausa hirmutavalt.

Esiteks: raha küsimine, millega MTÜ juht paratamatult tegelema peab, oli tema meelest üks ebameeldivamaid asju üldse (sest tihti koheldakse sind nii, nagu sa ei küsiks raha olulise tegevuse, vaid enda jaoks). Teiseks: nii ametist lahkunud senine tegevjuht kui ka paljud ühenduse asutajad kuulusid Reformierakonda, Tallinnas oli aga võimule tulnud Keskerakond, mis töötas veelgi keerulisemat seisu.

Jumala eest, mitte juhiks

„Teadsin, et see, mida ma kõige vähem teha tahtsin, saab mu põhitegevuseks esimesest päevast,“ meenutab Ristmäe.

Ei. Ma ei taha, ma ei saa, ma põlen läbi ja kogu ühing kannatab.

Agasamas – ei saa ju ka nii, et juhiks tuleb inimene, kes teemat ja organisatsiooni ei tunne... Kolleegid lubasid abiks olla, pere õhutas, et muidugi proovigu.

Nii tuli „jah“, mida Ristmäe kahetses juba esimesel kuul, kui oli jõudnud paberimajanduse endale selgeks teha ja aru saanud, kui palju tööd teda ees ootas. „Pidin ma seda tegema!“ käis läbi pea. Sealt edasi oli juba liiga kiire, et „oleksite“ peale mõelda.

Karl-Kristjan Nigesen

Pildil vasakult: Malle Eenmaa, Tiina Ristmäe ja Tuulike Mänd.

Ja nagu ikka, kui ohkimise, kahetsemise ja viljatu unistamise asemel asjade ärategemisele keskenduda, siis kipuvad nad laabuma. Kui 2006. aasta suvel organisatsiooni juhtimist üle võttes oli eelarve... ütlemine, nüruses olukorras, siis sügiseks oli rahastus leitud. Sest saati pole Ristmäe ka kunagi mõelnud, et oleks toona vale otsuse teinud.

Mõtleb hoopis nii: „Ühegi teise ametiga ei oleks ma oma elus sellist arengut teinud, õppinud nii palju uut. Mul on ikka väga tore töö.“

Rasked otsingud

Teisisõnu: unistuste amet? Ja ometi: kui EMSLi endine juhataja Kristina Mänd soovis pärast viit aastat lahkuda, kulus talle esialgu ajutise asendaja leidmisekski peaaegu aasta ning seejärel püsiva juhi valimisel jõudis tosina kandidaadi seast intervjuuni vaid kaks.

KAANELUGU

PEETER LANGOVITS POSTIMEES

Naabrivalve piirkond
Nõmmel Sihi tänaval.

Eesti Euroopa Liikumise juhi-saaga-le pole mõtet soola raputada, mõneks ajaks Eestist ära kolida plaaniv Heateo Sihtasutuse juht Artur Taevere ohkab käimasoleva konkursi kohta, et no kui ei leia head juhti, tuleb ise edasi jääda. Ja ometi on tegu Eesti vast tuntuimate organisatsioonidega?

Lühike pink

„Potentsiaalsete kandidaatide pink ei ole tõesti pikk,“ nõustub Tauno Asuja, Tallinna Puuetega Inimeste Koja tegevjuht. Muide, ka tema leidmiseks kulus kolm aastat tagasi pea kuus kuud. „Paljudele, kes tulevad näiteks avalikust sektorist, on harjumatu, et siin pole nüüsgust asja nagu kellast kellani kestav tööpäev – vajalikud asjad tuleb lihtsalt õigeks

ajaks ära teha.“

„Meil on vähem pappi ja ebastabiilsem keskkond,“ jätkab kümnekond aastat erinevaid keskkonnaühendusi juhtinud Peep Mardiste. „Nii ongi kõige tüüpilisem kolmanda sektori eestvedaja oma ala tulihingeline fanaatik, kes ei tee seda mitte selleks, et juhtida, vaid et olulised asjad ära teha, panustades selleks sageli ka oma nädalavahetusi ja öid ning tihti pole ta piisavalt tasustatud. See nõuab inimeselt teistsugust mõtlemist.“

Heategevusfondi Dharma juht Malle Eenmaa, kel olemas ka aastaid juhtimiskogemust ärisektorist, ei nõustu siiski päriselt väitega, nagu oleks suur töökoormus üksnes kolmanda sektori juhtide eripära.

„Ükski juht ei saa eeldada, et ta töö on

Birgit Õigemeel otsustas annetada osa plaadimüügi tulust oma kunagisele koolile Vanalinna Hariduskolleegeiumile invalifti soetamiseks. Appi tuli ka Dharma ning koos Monaco aukonsulaadi ja Nordic Hotel Forumiga koguti vajalik summa.

Karl-Kristjan Nigesen

kerge. Kui oled juht, pead arvestama, et sul pole kaheksatunnised tööpäevad, pikad puhkused. Pole probleeme, mille puhul sa saad loota, et küll keegi kusagil need lahendab... Kui tunned, et on raske, siis ära tee.“

Ometi tähendas Dharma juhi kohale asumine palju uut õppimist ka Eenmaale ja seda mitte üksnes lasterikaste, kuid sageli rahavaeste perede olukorrast („Kindlasti ei olnud mul enne ettekujutust, kui suur probleem see tegelikult on“) või kolmanda sektori potentsiaalid („Ma ei kujutanud ette, et tegelikult on inimesed valmis väga palju asju tegema vabatahtlikena, kui nad näevad, et see on ühiskonnale vajalik“). Need asjad said selgeks esimeste töökuude jooksul koos Suurperede Abistamise Seltsi staažika juhi Albert Norakuga mööda Eestit perest peresse käies.

Ebakindlam sektor

Ent on asju, millega harjumine on siiani keerukas. Jah, juhtimine on juhtimine, olgu siis äri-, kolmandas või avalikus sektoris – sul peab olema visioon, arusaam selle elluviimisest jne, jne. Aga „kui äris on suhteliselt selge, kust vahendid eesmärkide saavutamiseks tulevad, siis kolmandas sektoris on see märksa ebakindlam.“

Praktikas tähendab see, jätkab Eenmaa, et „kui sul pole raha, pole ka kindlust meeskonna suhtes. Aga pühendunud,

hästi toimiv meeskond on igale juhile kõige olulisem.“

Nii nõuab kodanikuühenduse juhtimine inimeselt sageli märksa suuremat oskusteringi kui sama töö teada-tuntud ettevõtetes või riigiasutustes. „See on ikka üsna Hunt Kriimsilma töö – lisaks oma valdkonnale pead teadma juriidikat, finantse, meeskonnatööd, meediasuhtlust, turundust ja mida kõike veel,“ tõdeb Tiina Ristmäe.

Palju juhi kaelas

Kõige eelnimetatu kõrval näiteks võiks ta pidada pikema erialase vestluse keevitajaga, tänu äsjasele kogemusele Naabrivalve plakatite raamide tellimisel, milleks Ristmäe pidi endale selgeks tegema nii erinevate metallide tugevuse kui ka keevituse liikide eripärad. „Tööd, milleks firmades või riigiasutustes on sageli eraldi inimesed palgatud, peab MTÜ juht tihti peale ise ära tegema.“

Vahekokkuvõte – rohkem tööd ja probleeme, vähem palka? Kõlab justkui töökuulutus Tagurpidi Antslas. Palume kolmanda sektori juhtide ühendansambli oma professiooni mainet parandama.

Esiteks, ütleb Ristmäe, ei tähenda eelnev ju siiski, et kodanikuühenduste juhid oma tööd ainult poolmuidu või üldse ilma peaksid tegema. „Eesti Naabrivalve aastakäive ei ole kindlasti väiksem kui paljudel firmadel.“

Karl-Kristjan Nigesen

Mis puutub ebastabiilsusse, siis ettevõtliku inimese jaoks – keda ju kolmanda sektori juhid kahtlemata on – oleks olukord, kus rahastus ja kõik tööd rahulikult

Juhtimiskoolitaja Kaidi Holm, mis on Eesti vabaühenduste suurim juhtimisprobleem?

Juhtimisprobleeme on ühendustes üsna mitmeid, kuid üks neist on kindlasti see, et vundamendi kindlustamise asemel kulutavad ühenduste juhid sageli oma aja ja energia „viimistlustöödele“.

Ühenduse vundamendiks on tugev ja selgete ühiste eesmärkidega liikmeskond. Mittetulundusühing on isikute ühendus ja see tähendab, et isikud on otsustanud ühineda, kuna neil on selge koostööhuvi ja -vajadus.

Kahjuks olen oma pikaajalise koolitajakogemuse jooksul näinud väga palju ühinguid, mille juhatuse liikmed pole oma ülesannetest õigesti aru saanud. Selmet aidata liikmeskonnal oma koostöövajadusi mõista ja realiseerida, asutakse juhtimise asemel liikmete eest tööd ära tegema. Tulemuseks on väsinud ja nõr dinud juhatuse liikmed ning tarbijamentaliteediga liikmeskond, kes harjub teadmisega, et peale sümboolse aastamaksu tasumist on neil õigus juhatuselt oodata tõsist tööpanust ja tulemusi.

Alari Rammo

Pildil vasakult: Peep “Pepe”
Mardiste ja Tauno “Tasuja” Asuja.

jooksevad igav nagu Eesti film.

„Mulle on hästi oluline, et selles töös saan olla ise enda peremees,“ kostab Tauno Asuja. „Pole kindlaid suundi, millest kõrvalekaldumine on ei-ei-ei! Saad olla paindlik, ise vaadata, mis on oluline ja keskenduda sellele.“

Tõsisem tahtmine

Nagu juhid, nii koosnevad ka ühenduste meeskonnad, olgu siis palgalised või vabatahtlikud, enamasti inimestest, kes tõesti tahavad seda tööd teha. Tiina Ristmäe kuulab mõnikord tuttavate pajatusi nende töökohtadest kui eksootilist kirjeldust mõnest võõrast, eritabase kultuuri ja kommetega hõimust.

„Meil pole kunagi olnud selliseid isikutevahelisi intriige või asjade tegemist „linnukese“ pärast. Ma pole kunagi ühegi oma töötaja peale karjunud ega ole keegi kunagi minu peale karjunud. Ma arvan, et kolmandasse sektorisse ei tule inimesi, kes sellist asja normaalseks peavad.“

Ning kui kõrvale jätta ehk arstid, päästetöötajad ja õpetajad (*ex post*, mõistagi), pole vist ka naljalt teisi ameteid, kus sind

nii palju tänataks. „Kõige toredamad momendid on need, kui tullakse ütlema, et meie tööst on kasu olnud, et inimesed on abi saanud,“ räägib Asuja.

Ristmäe tunneb sama, kui sõidab koju mõnelt kohtumiselt uue naabrivalve-

sektoriga (muide, asi, mida ta algul kartis pea sama palju nagu rahastuse küsimist!) „Need on tohutult energiat andvad kohtumised, mille järel alati mõtlen, kui tore töö mul ikka on. Ma ei räägi ju mingit tuumafüüsikat, aga see on nende inimeste

Tallinna Puuetega Inimeste Koda
– külalised Rakvere linnavalitsuses.

Arvet Mägi / Virumaa Teataja

jaoks uus ja oluline info, mida nad saavad oma elus kohe kasutama hakata ja nad on selle üle nii rõõmsad. Mõtlen, et näiteks mõne ametniku töö pole pooltki seda, mis minu oma!”

Kust need juhid tulevad?

Tüüpiline kolmanda sektori juht Eestis on valdkonnaspetsialist või lihtsalt suure südamega inimene, kes ühenduse ise asutanud, või siis juhiks saanud organisatsiooni seest või teisest samas valdkonnas tegutsevast ühendusest – tihti pigem aktivistid, kes juhina sünniaastast hoolimata valdavalt noored. „Nagu vanas heas vene filmis, veeti mind vägisi kohale, suruti õllepudel suule ja kästi tähele panna,“ meenutab tänane Koger & Partnerid juht Andres Pärloja omaaegset sattumist tudengiorganisatsiooni AIESEC, mida ta vedas aastatel 1997-98.

Enam-vähem sama, küll ilma õlleta, mainivad ka teised. Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse juht Tuulike Mänd töötas varem sanitari ja sekretärina, viimasest ametist Peipsi Koostöö Keskuses edutati haldusjuhiks.

„Olin väga üllatunud, sest mul polnud ei juhtimisalast haridust ega kogemust. Ühingu abiks olnud Ameerika Rahukorpuse juhtimisnõustaja julgustas mind, öeldes, et tegelikult on ka koduse majapi-

damise korraldamine juhtimistegevus ja sellega ma ju saan hästi hakkama.“

Peipsi Koostöö Keskuse vabatahtlike projektist tekkis peagi mõte iseseisev ühing asutada. „Juhiks saamine pole olnud ei unistus ega teadlik valik,“ ütleb Mänd. „Eesmärk oli lihtsalt vabatahtlikule tegevusele Eestis hoogu juurde anda, vajadus juhina tegevust korraldada tuli organisatsiooniga paratamatult kaasa.“

Ühingu seest juhiks kasvamine pole alati probleemivaba. Kuigi valdavalt ei ole kolmandas sektoris klassikalisi alluvussuhteid, kus pealik oleks ülejäänutest aste kõrgemal, tundis Tiina Ristmäe siiski raskusi, kui pidi ühel hetkel seniste kolleegide tööd koordineerima hakkama. „Püüdsin jätkata suhtlemist vanal moel, et olge nüüd head ja saatke aruanded, püüdsin edasi olla semu, aga nägin, et see ei toimunud,“ meenutab ta üht õppetundi. „Juht peab olema sõnumites selge, et kas tegu on ettepaneku või ülesandega.“

Paberit määrigu juht

Ilmselt just praktikutausta tõttu näib kolmanda sektori juhtide üheks suuri- maks probleemiks olevat ülesannete delegeerimine, et siis ise keskenduda neile töödele, mis vältimatult juhi ülesanne – näiteks hea töökeskkonna tekitamine.

„Ma olen näinud, et kui tahta hoida si-

suga tegelejaid, siis tuleb neilt vähemaks võtta tüütut paberimäärimist,“ ütleb Peep Mardiste. „Muidu nad väsivad, hakkavad vinguma, ind kaob ära ja nad lahkuvad varem kui vaja. Juht peab ära tegema need asjad, mis vaja selleks, et sisuinimesed saaksid oma tööd hästi teha.“

Läbipõlemise õppus

Omamata spetsiaalset ettevalmistust juhina, kui jätta kõrvale mõned koolitused, toimubki õppimine töö käigus ja kogemustest. Nii peab Tuulike Mänd oma kõige olulisemaks õppetunniks läbipõlemist.

„Ühel kevadel olin suure koormuse ja vähesel puhkuse tõttu nii väsinud, et hommikuti oli raske voodist välja tulla ning päeva jooksul jõudsin kõige rohkem paarile e-kirjale vastata,“ meenutab ta. „Õppisin sellest oma aega teisiti jagama ja nüüd tean, et ühtegi tööd ei maksa teha hambad ristis. Kui asi ei edene, tuleb midagi muuta, ja kui inimesed on väsinud, tuleb puhata.“

Et juhi profession kolmandas sektoris on seega alles kujunemas, pole siinsete ühenduste vahel tekkinud ka säärast juhtide rotatsiooni nagu näiteks ärisektoris, kus tänane kombinaadidirektor võis aasta tagasi olla turvafirma juht ning omakorda paari aasta pärast juhatada kaubama- ja. Mõneti on see hea, arvab Tauno Asuja.

Tegevjuht ja juhatuse esimees

Kui keskkonnaorganisatsioonid mõne aasta eest Keskkonnainvesteeringute Keskuses (KIK) sealsete pealikega rahataotluste vorme ja nõudeid arutasid, tegid KIKi ametnikud suuri silmi: mida te ometi räägite, miks peaks mittetulundusühenduse juht oma töö eest tasu saama, mõelge ikka nüüd peaga, ise olete süüdi, kui olete sellise inimese palganud endale!

Vähe sellest, et palgaline juht (mis tänaseks on loodetavasti rohkemate ametnike ja partnerite teadvusse jõudnud, et nagu nende organisatsioonid ei juhi end päris ise ja vabatahtlikult, nii et saa seda eeldada ka professionaalselt kolmandalt sektorilt), **Peep Mardiste** tegutses Eesti Rohelise Liikumise juhina teadlikult ka selle nimel, et oleks eraldatud juhatuse esimehe ja tegevjuhi kohad.

„Need kaks rolli on ikkagi erinevad. Nende ühendamine võib toimida, aga selle ameti pidaja elu teeb tohutult raskeks, olla korraga nii pikaajaliste sihtide seadja kui ka igapäevasebimiste ajaja. Samuti on see organisatsioonile väga suur risk, kui hästi palju rolle on ühel inimesel – ERLis oli vahepeal olukord, kus ühe inimese lahkumine oleks tähendanud, et peame ukseid kinni panema, ja mina igatahes tunnen end kindlamalt olukorras, kus asendamatuid inimesi pole. Rääkimata sellest, et mida vähem otsustajaid, seda suurem on risk, et tulemust mõjutavad kellegi kiiksud või eelarvamused, mis ei pruugi olla kõige õigemad.“

Karl-Kristjan Nigesen

Elu pingelisim tööaasta

Aastatel 1997-98 AIESEC Eesti presidendi ametit pidanud, praegune ehitusfirma Koger & Partnerid juht **Andres Pärloja** ütleb oma tagasivaates tudengiorganisatsiooni aastatele:

„Pakkusime end juhtidena välja mitte selle pärast, et me oleks väga hästi teadnud, kuidas seda teha, või et meil oleks olnud väga selge ettekujutus, kuhu minna tahame, vaid tundsimise, et meist paremaid võtta polnud. AIESEC oli 1997. aastal päris korralikus kriisis. Keegi pidi vastutuse võtma. Ehkki olime nii rohelised kui üldse olla saab, oli AIESEC meile seks ajaks seda kõige tähtsamat juba õpetanud – kes usub, saab ja suudab, sellel tekib automaatselt ka vastutus.

No oli see vast pingeline aasta-poolteist! Ma pole elus hiljem kunagi nii pingelist töökeskonda kohanud kui siis AIESECis. Pingelist just suhete mõttes. Kuus ego-maniakki, keda elu polnud jõudnud veel inimesteks lihvida, ühes väikeses ruumis, kulutamas enamiku energiat sellele, et teha teisele viiele selgeks, kui õigesti tema ja kui valesti teised mõtleavad. Huuhh!

Õnneks oli meil kõigil üks sügav mure ja suur üllas eesmärk organisatsioon taas jalule aidata. Tänu vastutuse tunnetamisele ja eesmärgi selgusele jäid omavahelised kaklemised teistele märkamata ning välja paistis vaid üks tohutu suur energiapall, usk tulevikku ja palju teostamist väärivaid häid mõtteid. Ma julgen arvata, et aastail 1997-98 pöörati AIESEC Eesti uuele kursile, laevanina saadi vee alt välja ja tulevastele kaptenitele sai üsna mitmeks aastaks eeskuju antud, kui palju südant ühe asja tegemisse panna tuleb.

Mina õppisin tohutult. Sain omale AIESECist baasi, milleta oma tänast elu ette ei kujutaks. Mulle on vastukarva ellu laisalt suhtuvad ja oma päevi lihtsalt mööda saatvad inimesed. Ma ei taha rumalate ülemuste ja omanikega mingit tegemist teha. Ma olen pigem nälgas, kui teen raha eest tööd, mis mulle endale rahuldust ei paku. Mul on iga päeva üle hea meel, ja ma ei stressa pidevalt selle üle, mis homme või kümne aasta pärast juhtuda võib.“

Allikas: www.aiesec.ee

„Ma olen skeptiline elukutseliste juhtide suhtes, keda toodetakse näiteks koolides. Pigem näen, kuidas heal valdkonnaspetsialistil on eeldused kasvada heaks juhiks ja tegeleda niimoodi valdkonnaga uuel tasandil.“

Praktikas tähendab see aga paraku ka juhtimise üleandmise kultuuri nappust. Peep Mardiste on siin nõnda veel pigem erand, kui ta tundis pärast nelja aastat Rohelise Liikumise tegevjuhi ja nelja juhatuse esimehena, et organisatsioon läheb liiga tema nägu, kui ta pikemalt jätkab („Minu töö oli endise massiliikumise aegadesse pidama jäänud struktuuri kaasaajastamine, et töö jõuaks ruudulise vihiku tasemelt sinna, kus ta olema peab.“)

Pahatihti on juhi lahkumine kolmandas sektoris seotud hoopis kas läbipõlemise, mõne pahanduse või siis lootusetult üle pea kasvanud töökoormusega – mis omakorda tähendab uuele juhile sageli ahistust segase raamatupidamise, projektijanduse või planeerimise kohal.

Juhtide liikumist eri ühiskonnasektorete vahel näevad vajalikuna siiski kõik selle loo kangelas. Ometi – meil on ük-

sikuid näiteid äri sektori juhtidest, kes tulnud kenasti toime ka ühenduses, näiteks Malle Eenmaa või Rootsis tuumajama juhtinud ning hiljem investeerimisfirma börsile viinud Tõive Kivikas, kes nüüd juhib ka Eesti Demokraatia Uuendamise Seltsi. Rääkimata MicroLinki asutajast Rainer „Teeme ära“ Nõlvakust, kes liigutab sama edukalt kapitali tehnoloogiavaldas nagu rahvamasse.

Statistiline viga

Ent miks ei toimi sama liiklus vastupidi, kui ehk välja arvata mõned praegused ärijuhid, kes tiini- või tudengiaastatel noorteühendusi juhtinud?

„Ilmselt oleks äriorganisatsiooni töotajaskond kolmanda sektori taustaga juhiga rahul, sest selline inimene on enamasti suhtleja, sõbralik, meeskonnainimene, harjunud asju kõikidega läbi arutama ja jälgima, et info kõigini jõuaks, rasketel aegadel hoiab pigem inimese kui kasumi poole,“ pakub Mardiste.

Seda peab kolmanda sektori kogemusega juhi suureks plussiks ka Andres Pärloja. „Mittetulundusühenduses ei saa

kindlasti olla nii autokraatne, kui ehk äri sektoris võimalik,“ sõnab ta. Äris on juhil vahel võimalik oma tegematajätmissi või viitsimatust rahaga kinni maksta, näiteks palku tõstes, kuid kolmas sektor nõuab ja võimaldab eriti hästi õppida tööd inimesega – kaasamist, läbirääkimisi, ühise eesmärgi ümber koondamist.

Nõnda arvab Pärloja, et põhjus, miks me ei tea veel eriti näiteid vabaühendustest välja kasvanud suurepärastest ettevõtete juhtidest, tuleneb pigem statistikast – kui kolmas sektor alles kogub jõudu ja on professionaalses mõttes lühema traditsiooniga, siis on ka ärijuhte ühenduse juhtidest lihtsalt rohkem. Loogiline.

„Kui asi on südamelähedane, siis suurt vahet tänapäeval enam pole, mis sektoris sa sellega tegeled,“ ütleb ehitusfirma juhtaja. „Need MTÜ-juhid, keda mina tean, on küll nii võimekad inimesed, et võiksid vabalt ka mujal läbi lüüa.“

Või siis on asi selles, et kolmandast sektorist enam paremaks minna ei saagi? Ehk nagu ütleb Tiina Ristmäe: „Vahel ma mõtlen, et ma ei tahakski mingit muud tööd teha!“

Andras Kralla / Äripäev

Otsin tööd kodanikuühenduses?

Äri- ja avaliku sektori (juhtimis)kogemusega inimesed on vabaühendustele kindlasti väärtuslikud, eriti kui eelmised tööd on mõningase majandusliku kindlustatuse taganud. Hea Kodanik tülitaski Eesti tippjuhte küsimusega, kas või millistel tingimustel võiks nende järgmine karjääri- valik olla mõne kodanikuühenduse juhtimine?

Erkki Raasuke Swedbank Grupi finantsjuht

Teadmata, et mis tulevik toob, siis mõte kodanikuühenduses ja selle heaks töötamisest on mulle väga sümpaatne. Mõned olulised tingimused peavad selleks muidugi omale kohale asetu- ma. Kõigepealt ehk see, et ma sooviksin vahetada valdkonda, mis mulle tänaseni väga sügavat huvi on pakkunud. Kui aga siis- ki, siis järgmisteks olulisteks kriteeriumideks oleks see, millega kodanikuühendus tegeleb ning missugustest inimestest koosneb sealne meeskond. Teemadest näeks tugevamat sidet laste, noorte, tervishoiu ning keskkonnakaitsega. Hea ja pühendunud mees- konna olemasolu (või võimalus seda luua) on eelduseks mista- hes tööl.

Peeter Langovits, Postimees

Marika Priske Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantsler

Ma ei pea lähiaastatel väga reaalseks tööle asumist mõne ko- danikuühenduse juhina. Töökohta valikul on minu jaoks kõi- ge olulisem töö sisu, huvitav väljakutse ja võimalus midagi reaalselt ära teha ning loomulikult ka tööpanusele vastav ta- su. Kindlasti eksisteerib tänagi selliseid kodanikuühendusi, mis huvitavaid väljakutseid pakuksid, aga sageli juhtub ka se- da, et tegijate algne idee ja entusiasm on reaalsest võimalus- test suurem. Aga loomulikult ei maksa kunagi öelda „ei iialgi“ ja ma ei välista, et võiksin kunagi panustada oma juhtimisko- gemusi mõne eriti südamelähedase valdkonna hüvanguks.

Liis Treimann / Postimees

Peeter Langovits, Postimees

Meelis Milder Baltika Grupi juht

Suhtun väga positiivselt kolmanda sektori tegemistesse, kuid en- nast näen siiski eeskätt ettevõtja ja majandusjuhina. Usun, et lä- bi oma ettevõtete arendamise saan parimal viisil ka ühiskonda teenida. Olen pikaajaline juhtorganite liige ka mitmetes ettevõt- lusorganisatsioonides, asutanud sealhulgas Tartu Ülikooli Siht- asutuse, nii et oman ka selle poole kogemust. Viimane ütleb, et eesmärkide saavutamine kolmandas sektoris on keerulisem ja ae- ganõudvam kui ettevõtluses.

Heiki Loot

riigisekretär

Kuigi elus ei saa midagi välistada, arvan et suure tõenäosusega minust mõne kodanikuühenduse palgalist juhti ei saa. Eelistan teha oma erialale (riigi- ja haldusõigus) vastavat tööd ja sellele vastavaid palgalisi ametikohti ma kodanikuühendustes isegi ei tea. Eesti väiksust arvestades ei ole neid piisavalt äri sektoriski. Kui kunagi peaksin ühenduse juhiks siiski sattuma, on see arvatavasti mõni intellektuaalse suunitlusega erialaühing. Kindlasti jääb selline amet aga auasjaks, mitte palgatööks.

Peeter Langovits, postimees

Jaan Männik

Eesti Panga nõukogu esimees

Pean MTÜsid ühiskonnas olulisteks organisatsioonideks ja nad on ka justkui rahvale lähemal. Puudub võõrandumine, mida võib teiste organisatsioonide puhul ette tulla. Põhimõtteliselt suhtun mõnes kaasalöömisesse positiivselt, aga esiteks olen juba sellises eas, et mul ei ole vaja enam karjääri teha eneseteostamiseks. Minu suhtumine on ka pigem selline, et kui tervist ja energiat on, siis tegeleksin ikka millegagi, mis huvi pakub ja mis võimaldab ajada „Eesti asja“. Inimene peab olema ka enesekriitiline ja mulle on tähtis, et ma suudaksin pakkuda organisatsioonile mingit lisaväärtust andvat kompetentsi või kogemust. Vältida tuleb lihtsalt edevuse või tiitli pärast positsiooni vastuvõtmist. Kui pole aega süveneda ja tõsiselt panustada, siis on parem loobuda. Pigem tegelen väheste asjadega palju kui paljude asjadega vähe.

Mihkel Maripuu / Postimees

Siim Kallas

Euroopa Komisjoni asepresident

Olen alati ideest juhindunud ning kui näen, et mingi idee teostamine on kõige tõhusam läbi kodanikuühenduse, siis haaran kindlasti sellest võimalusest kinni. Kahtlemata pole töö kodanikuühenduses välistatud.

Karin Kaljuläte Maalet

Sten Tamkivi

Skype Eesti juht

Ma otseselt hetkel ei mõtle, mida edasi teen, kuna olen oma tööga Skype's väga rahul. Ja ma tunnen, et ettevõtlusega tegelemine köidab mind. Ega ettevõtja ja investori staatusest mittetulunduspaati hüppamine nii lihtne olegi, kui oled endale aastatega üles ehitanud terve portfelli ärihuvisid. Neid võib mõni huvitav kodanikualgatusprojekt küll täiendada, aga mitte täielikult asendada. Samas olen mõistnud, et tehes äri ja teenides kasumit, on võimalik rõhutada samuti sotsiaalset mõõdet. Näiteks Skype'i loodav sotsiaalne kasu on märgatavalt suurem kui ettevõtte poolt teenitav kasum. Leian, et selleks, et teha midagi sotsiaalselt kasulikku, ei pea ilmtingimata tegema seda kasumita. Minu jaoks on nii praegu kui ka tulevikus oluline rõhutada enda ärilises tegevuses sotsiaalset mõõdet ning võtta kodanikuna sõna ühiskondlikes küsimustes. Selliselt olen kodanikuühiskonnale kõige kasulikum.

Alari Rammo

Projektirahastus ei välista strateegilist plaanimist

Tartu Ülikooli avaliku halduse tudeng **KRISTINA JOOST** uuris oma äsja valminud magistritöös strateegilise plaanimise kasutamist EMSLi liikmesorganisatsioonide juhtimises. Mis selgus?

Strateegiline plaanimine kui võimalus organisatsiooni eesmärgid ja tegevused läbi mõelda ja sel moel paremini tegutseda, on teadagi juba mõni aeg tagasi äri sektorist ka avaliku ja kolmanda sektori juhtimisse jõudnud. Kas seejuures on aga mingeid vabaühendustele oma-est tegevemisest, rahastusvõimalustest või muust johtuvaid piiranguid ning millised on ühenduste oskused ja motivatsioon strateegilise plaanimise rakendamisel?

E-posti teel EMSLi liikmetele saadetud ankeedi täitis 54 organisatsiooni, esindades kirjut pilti kolmandast sektorist. Näiteks umbes kolmandiku aastaeelarve on

üle kahe miljoni, umbes veerandi oma alla 100 000 krooni. Kolmandikul ei ole ühtegi palgalist töötajat, kolmandikul on kuuni viis ning 40%-l üle kuue töötaja.

Strateegiline plaanimine, nagu välja tuli, on EMSLi liikmesorganisatsioonides igati levinud. 70% vastanutest toimuvad iga-aastased planeerimiskoosolekud ning 60% on koostatud kirjalik strateegia või arengukava. Toodi välja, et see aitab kiiresti muutuvates oludes hoida selgeid eesmärgi ja valida prioriteete, säästa ressursse ning ühendada oma inimesi.

Takistustena nimetati aga ebastabiilset (projektipõhist) rahastust ja kiiresti muutuvat väliskeskkonda; aja, inimeste ja raha nappust, mistõttu kogu energia kulub igapäevaprobleemidele; meeskonna kiiret vahetumist ning töötajate ja liikmete vähest pühendumist. Enam-vähem samu põhjuseid märkisid need, kes strateegilist plaanimist ei kasuta, lisades veel vastavate teadmiste-oskuste puudumise.

Samas on töö vast huvitavaimaks järelduseks, et strateegiline plaanimine tegelikult ei ole seotud organisatsiooni rahastamise viisidega. Vastanutest pooltel on püsikulud nagu juhi ja raamatupidaja palk ning kontorikulud kaetud projektide raha, veerandil omateenitud tulu ja viien-

dikul tegevustoetustega.

Strateegilist plaanimist kasutatakse aga võrdsest nii neis organisatsioonides, kus püsikulud kaetud projektidega, kui ka neis, kes saavad tegevustoetust. Vähem kohtab seda ühendustes, kes katavad püsikulud omatuluga nagu liikmemaksud, toodete-teenuste müük või annetused. See on aga pigem seotud töigaga, et need organisatsioonid on enamasti kõige tillemate eelarvetega, kus ka tegevusi järelikult vähe.

Mida see näitab? Projektirahastuse kõrval tegevustoetuste suuremale kättesaadavusele liikumine on vabaühenduste arenguks küll vajalik, ent selle puudumist ei saa siiski ka vabanduseks tuua. Tugevad organisatsioonid suudavad strateegilise plaanimise ühildada saadaolevate rahastusvõimalustega, valides ka projekte selle järgi, kuidas need aitavad kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele.

Strateegilist plaanimist kasutatakse enam tugevates ja tegusates ühendustes ning vähem neis, kus napib inimesi, raha ja tegevusi. Üsna tõenäoline, et need ongi omavahel seotud – et olla tugev ja tegus, on vaja teada, mida, miks ja kuidas me teeme. Mis ongi ju strateegiline plaanimine.

Loe kogu tööd www.ngo.ee/uuringud.

Strateegilise plaanimise etapid:

1. Kes me oleme – siin sõnastatakse organisatsiooni missioon ja põhiväärtused
2. Kuhu me tahame jõuda – pannakse paika visioon ja eesmärgid
3. Millised on meie võimalused – analüüsitakse väliskeskkonda ja hinnatakse sisemisi ressursse
4. Kuidas me selle saavutame – koostatakse strateegia ja tegevuskava

Allikas: Kristina Joost

Taga targemaks

EMSLi kolmveerand aastat kestnud programm selgitab kokku 20 tubli vabaühenduse arenguvajadused ja aitab neil oma tööd veel paremini teha. Projekti vedamise eest Eesti Noorteühenduste Liidu aasta tegijaks valitud **KRISTINA MÄND** üldistab talle omase otsekohesusega põhilised probleemid ja lahendused. Mitte, et need nüüd kõiki iseloomustaks, aga head teada ikkagi.

Ühenduste arenguvajadused jagunevad väikesteks ehk tehnilisteks ning suurteks ehk põhimõtteliseks. Esimeste seas on näiteks organisatsiooni eelarve puudumine või siis ei tehta selle põhjal projektide omi, või ei vaadata, kas eelarve on kooskõlas organisatsiooni eemärkide ja raha planeerimisega.

Teiseks laialivalgus, kus võetakse juurde tegevusi, kontrollimata aastaid nende vastavust organisatsiooni eesmärkidega. Kui ma lähenen organisatsioonile ürituste, töötajate või kodulehe kaudu, peaks ma paari sammuga jõudma nende „südamesse“, aga see on paljudel puudu.

Kolmas mure on suutmatus kasutada oma juhtorganeid, eelkõige nõukogu. Paika on pandud tehnilised protsessid, mitu liiget, kuidas hääletatakse jne, aga miks on nõukogu üldse vaja või kuidas neid oma arenguks kasutatakse?

See tekitab olukorra, kus tegevjuht on ka strateegiline juht, kes on oma töös niimoodi väga üks. Probleem lööb eriti välja ühendustes, kus nõukokku võetud nimetatel inimestel pole tegelikult aega kohal käia ja süveneda.

Neljandaks napib ühendustel ettekujust oma sihtgruppidest või pole nendega piisavalt tegeletud, et neid päriselt tunda.

See viib ka esimese suure probleemi juurde, kus pahatihti ei tunta oma partnereid ega osata delegerida osa tööst teistele, kui aetakse sassi, mis on valdkonna ja mis organisatsiooni enda eesmärgid.

Teine suur probleem on juhtorgani töölepanek ses mõttes, et ei saada aru nõukogu või juhatuse funktsioonidest. Kolmas on finantsplaneerimine pikemas perspektiivis – halatakse, et raha pole, projektipõhisus jne, aga endal pole mingit pilti oma turustki.

Siis on paljudel olemas strateegiapaberid, aga neid ei osata kasutada – koostada korralikku tegevuskava ja seda toetavat eelarvet. Viimase probleemina võib mainida olukorda, kus ei saada aru, et lisaks valdkonna arendamisele peab tegelema ka enda arendamisega organisatsioonina. Selleks ei planeerita raha ega aega või ei mõisteta, kelle vastutuski see on.

Kes aitaks? Enamik lahendusi on muide peidus organisatsioonide sees. Välist abi vajatakse ehk vaid teadmistega, mida tähendab praktikas strateegia elluviimine. On see siis nõukogu töölepanek, raha planeerimine või laiemat pildi nägemine.

Kõik ongi nii halvasti? Ei ole – meie ühendused on väga õppimisvalmid, aga vahel ei anta endale ehk aru, et muudatus-tekst tuleb aega planeerida ja areng peab hakkama endist. Paljudel on ka keegi lihtsalt kujunenud juhi rolli, omamata tegelikult selleks võimeid ja oskusi. Ja lõpetuseks – tulemuse toob kannatlikkus! Muutused ei pruugi toimuda ühe aastagagi.

Vabaühenduste Fondi toetusel vältab see programm tuleva kevadeni ja edasiseks olen teinud kaks ettepanekut. Esiteks võiks niisugused tegevused edasi minna suuremas mahus, koostöös EASiga ja minu asemel vedada seda näiteks kolm inimest, kes saaks ka omavahel kogemusi vahetada ja rohkem erinevaid lahendusi välja pakkuda.

Teiseks võiks olulisemate rahastajate palgal olla sarnased konsultandid, kes käiksid suuremahuliste projektide eelanalüüsimas, kas organisatsioonil on üldse võimekust seda ellu viia. Kui miski vajab parandamist, saaks raha alles nende kordategemise järel.

Loe ka www.ngo.ee/tagatargemaks

Osalejate muljeid

Anne Kivinukk, REC Estonia SA

Ühinesime programmiga eriliste ootusteta, aga kui tekib kahtlusi, kas igapäevatöö saab kõige targemalt aetud, on kasulik peeglisse vaadata ja aru pidada.

On suurepärane, kui keegi selles appi tuleb. Meie jaoks on programm alles poole peal, aga senised muljed on igati positiivsed: kasulik on kohe pärast kohtumist saadetud memo, kus tagasiside arutatule vaheldub teoreetiliste vahepaladega ning üldiste nõuannetega.

Osalemine ei toonud kaasa mitte ainult kohtumise nõustajaga väljastpoolt ühendust, vaid ärgitas omavahelistele arupidamistele organisatsiooni sees.

Katri Veldre, Peipsi Koostöö Keskus

Kõige väärtuslikum on tõenäoliselt kellegi teise värske kõrvalpilk meie tugevustele ja nõrkustele. Varemalt kippus ikka nii olema, et igapäeva-asjad surusid peale ja nii jäi oluliste, aga mitte nii kiirete strateegiaküsimustega tegelemine tahaplaanile.

Nüüd on organisatsiooni arendamine oluliselt intensiivsemaks ja kiiremaks muutunud.

Meeldib väga see, et meiega süviti tegelemiseks võetakse aega. Hea on saada uusi, värskeid ideid, mida saaksime teha teisiti, palju efektiivsemalt, mida oleks mõttekas säilitada, mida muuta.

Selgemaks on saanud eesmärgid-tegevused, strateegia ja milliste meie jaoks väga oluliste sihtrühmadega tegeleme liiga vähe.

10 aastat EKAKi

Vabaühenduste esimesed kärejad toimusid küll juba sügisel, aga ega vahepeal suurt midagi muutunud ole. Vahendame **MARIS JÕGEVA** ja **ALARI RAMMO** ettekannet EKAKi esimesest kümnest aastast, ideest tänaseni. Maris kehastus vastikuks õigustavaks ametnikuks (ametnik on ta kunagi ka olnud), Alari aga sama vastikuks kriitiliseks kodanikuks (kes ta on kogu aeg).

Vabatahtlik tegevus

Maris: Areng on olnud suur. Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus koolitab ja nõustab ühendusi vabatahtlike kaasamise osas. Meediamonitooringud näitavad, kui palju Eestis on vabatahtlikke ja et teema ületab pidevalt uudiskünnist. „Teeme ära“ tõestas, et väga paljud eestlased hoolivad!

Alari: See on pime eeldus – keegi ei tea jätkuvalt, kui palju inimesi Eestis vabatahtlikku tööd teeb; ja kas EKAK üldse soodustab selliseid järgmisi algatusi nagu „Teeme ära“?

Maris: Vabatahtliku tegevuse arengukava järgi on võimalik valdkonda süsteemselt edendada, et kellegi heategu ei jääks bürokraatia või seadusandluse piiratud tõttu tegemata.

Alari: See on järjekordne arengukava, millel pole selget vastutajat ja rahastust. Siseministeerium ja KÜSK üritavad nende rahastamist lükata teineteisele nagu „Kuulsuse narrides“ loobiti üle aia surnud koera.

Maris: Sündivad vabatahtliku pass, hea tava ja vabatahtlikule tööle väärtuse andmisega tegelemine on tähtsad ja vajalikud sammud.

Alari: Presidendiga tseremooniatele vaatamata tunnustavad vabatahtlikku tegevust vaid vabatahtlikud ise, aga ootaks

seda ka tööandjalt, kõrgkoolide vastuvõtukomisjonidelt, otsustajatelt.

Maris: Kohe-kohe viiakse läbi laiapõhjaline uuring vabatahtlikkuse ulatuse väljaselgitamiseks.

Alari: Üks varasem analüüs kirjeldas, et vaja on täpsustada vabatahtlike õigusliku seisundit, võimaldada kulude maksuvaba katmist ja tagada vabatahtlikele sotsiaalsed garantiid – mis on selleks tehtud?

Kodanikuharidus

Alari: Kodanikuharidusega on samamoodi – kusagil keegi teeb midagi, kuid kui keegi küsib, mida on Eesti riigis põhjanevat tehtud selleks, et inimesed oleksid teadlikumad, julgemad ja osalevad kodanikud, siis nagu kohe ei oskagi öelda.

Maris: BAPPi kodanikuhariduse programmi valiti muide Carl Bertelsmanni ülemaailmse auhinnakonkursi „Kodanikuosalus kui hariduse eesmärk“ 15 nominendi hulka.

Alari: See kõik toimus Avatud Eesti Fondi ja BAPPi eestvedamisel. Tore, et ühendused mingi teemaga jõuliselt tegelevad, aga ma peaks seda Ameerika maksumaksjale valetamiseks ja tema tagant varastamiseks, kuna meie oma haridusministeerium on teemat järjekindla jõulisusega aastaid vältinud. Meil puudub

ka statistika inimeste hoiakute muutumise kohta.

Maris: Vägisi ei saagi kedagi huvi tundma sundida. EKAKi rakendamisel on keskendutud ikka praktilise vabatahtliku töö või ühingu kaasalöömise kogemusele, koolitöös loovate ja kogemuslike õppemeetodite kasutamisele.

Alari: Need on üksikud õpetajad, kes julgevad läheneda ainekavale loovalt. Keegi ei ole julgenud nõuda õpetajalt kodanikukompetentsuse mõjutamisel enam kui õpetaja ise arvab sobiva olevat. Või mida on EKAKi raames tehtud selleks, et meie koolid oleksid demokraatlikumad?

Maris: Väärtushinnangud ei muutu üleöö. Õpilasesindustele pööratakse aina enam tähelepanu. Aga näiteks ka riigi ja KOV ametnike sisseelamiskoolituse üheks teemaks on kodanikualgatusega seonduv.

Alari: See on projektipõhine ja juhuslik – mis on EKAKi rakendamise läbivad märksõnad, nii et ei saa rääkida riiklikust kodanikuteadlikkuse tõstmise poliitikast.

Maris: Valminud on ülevaade kodanikuhariduse vallas tehtust ja arengusuundadest ning poliitikasoovitused, millele tuginedes lihtne edasisi samme planeerida.

Vabatahtliku tegevuse edendamise uuele tasemele viinud Tuulike Mänd (vasakul) ja lõpmatult külaliikumist aktiveerinud Kodukandi toonane tegevjuht, praeguseks lapsepuhkuse võtnud Kadri Pau.

Auditooriumis gravitatsioonijõudu eirava lipsuga pilku püüdnud Eesti Noorteühenduste Liidu lahkuv juhatuse esimees Olger Tali. Noortepoliitika on Eestis EKAKist väheke paremas positsioonis.

Vabaühenduste kärjad juhatas sisse muude tööde hulgas kodanikuühiskonna edenemise eest vastutav regionaalminister Siim Kiisler, kes on ka valitsuse ja ühenduste ühiskomisjoni esimees.

Suu jääb lahti Uue Maailma Seltsi alati värvikal eestvedajal Erko Valgul, kuulates kümne aasta saavutusi ja tegematajätmissi kodanikuühiskonna arengus. EKAK ei ole päriselt rohujuure-mehe jaoks, leidis ta.

Kaasamise guvernant Hille Hinsberg ei luba end nii küll kutsuda, aga tavaliselt malbelt või vajadusel ka karkivalt seisab ta keskvalitsuses ihu ja hingega kaasamiskultuuri paranemise eest.

Riigikogu kodanikuühiskonna toetusrühma esimees Urmas Reinsalu vedas kärajatel arutelu, kas kontseptsiooni asemel oleks ehk vaja hoopis eraldi kodanikuühiskonna seadust. Võtab mõtlikuks, nagu näha.

Koostöö

Maris: 2003. aastast käib koos valitsuse ja ühenduste esindajatest koosnev ühiskomisjon tegevuste ettevalmistamiseks ja jälgimiseks, mõtete vahetamiseks, kokku leppimiseks.

Alari: Mitmes riigis on sarnases ühiskomisjonis juba pettunud. Tulemust ei ole lihtsalt. Eestis on meie suurim probleem selles, et kaasata pole õnnestunud kõiki neid osapooli, keda vaja oleks. Probleemile viidati juba 2004, muutunud pole midagi.

Maris: 2007. aastast on ühiskomisjoni liikmeskond kõrgetasemelisem – reametnike asemel kantslerid...

Alari: ...kes parema meelega ei tule kohale, kuna koosolekud on nii igavad. See vorm ei sobi kellegi veenmiseks, ka ei toimi komisjon survevahendina poliitika muutmiseks.

Maris: Komisjoni esimees regionaalminister annab igal aastal valitsusele aru EKAKi rakendamisest. Riigikogus toimub iga kahe aasta järel arutelu kodanikuühiskonna arengust kui riiklikul olulisel teemal.

Alari: Mitu ministrit on lugenud EKAKi rakendamise aruandeid? Minu arust pole ühiskomisjon hea poolteist aastat mitte millegagi tegelenud peale

KÜSKi kontseptsiooni heakskiitmise.

Maris: Alates 2004. aastast on EKAKi rakendatud selgete tegevuskavade järgi ja läbi KATA on liitunud mitmed seni kaasamata ministeeriumid.

Alari: KATA võtab paljusi kokku juba aastaid tagasi tekkinud traditsioonid, millest enamik oleks toimunud ka EKAKi ja KATA. Ühiskomisjoni roll initsiatiivide rakendamise juures on olnud minimaalne.

Tegutsemiskeskond

Maris: Kodanikuühenduste jätkusuutlikkuse indeksi järgi on Eestis just seadusandlik keskkond ja infrastruktuur kõige paremas korras. Registreeritud ühenduste arv on kuue aastaga kasvanud 18 000-lt 28 000-le.

Alari: Seadused on üsna head, aga nad on enam-vähem samal kujul kehtinud üle 10 aasta, nii et see oli enne EKAKi juba hästi. Ma ei ütleks ka, et ühenduste arvu kasv on ilmtingimata positiivne näitaja.

Maris: Paari aasta eest sai täiendatud tulumaksusoodustuste korda, kus loodi ainult ühenduste esindajatest koosnev ekspertkomisjon maksuameti otsustele hinnangu andmiseks.

Alari: Soodustusega ühenduste nime-

kiri on selle kuue aastaga kasvanud vaid 300 organisatsiooni võrra...

Maris: 2010. aastast hakkavad ka MTÜde aastaaruanded lõpuks äriregistri minema, muutudes avalikuks ja aidates kaasa üldisele läbipaistvusele. Praxisel ja mitme teise analüüside abil oleme teinud põhjalikud ettepanekud üldse registri, statistika ja aruandluse parandamiseks, et ühenduste kohta rohkem teada oleks.

Alari: Kas kuus aastat on tõesti aeg, millega rahul olla? Valitsusel pole selget plaani, kuidas asju ümber korraldada, kui palju meil üldse on aktiivseid ühendusi, palju loovad nad töökohti, toovad investeringuid, panustavad SKPsse, milles väärtuses tehakse vabatahtliku tööd jne.

Maris: Julgelt võib väita, et 2008. aastal oli ühendustele kättesaadav rohkem raha kui kunagi varem.

Alari: Siseministeeriumi ülevaated ühenduste rahastamisest pole andnud mingit adekvaatset pilti, loodame, et seekordne Praxisel uuring tuli kasulikum. Kui ei, oleme ilmselt tõestanud, et selge pilt ongi kodanikuühiskonnas võimatu.

Maris: Aga EKAKi elluviimiseks on ometi loodud kauaoodatud Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Lisaks on koostamisel rahastamise hea tava avalikule sek-

torile, mõlemad selgelt EKAKi eesmäärke täitmas.

Alari: KÜSKI 20 miljonit on peenraha teiste sarnaste fondide kõrval, Siseministeeriumi enda eelarves on EKAKile igal aastal vaid paar miljonit olnud.

Maris: Igal juhul on aastast 2000 olnud MTÜdele tasuta nõu ja koolitused igas maakonnas. EAS alustas tänava ühenduste mentorlusprogrammiga.

Alari: Tugikeskused olid ammu enne EKAKi juba. Samuti pole MAKide roll aastatega õieti muutunud – nad on sisuliselt koolituskeskused ja kiirabi. Lisanud pole õieti ühtegi teenust, mis on äriettevõtetele kogu aeg kättesaadavad.

Kaasamine

Maris: Juba 2006. aastal valmis Riigikantselei eestvedamisel kaasamise hea tava, mis paneb paika, kuidas, millal ja keda kaasata, kuidas seda korraldada ja tagasisidet anda.

Alari: Eesti poliitiline ja ametkondlik kultuur on kaugel sellest, et heast tahtest kodanikke kaasata. Peaminister ei ole mitme aastaga selget vastust andnud, kas kaasamise hea tava võiks juriidiliselt jõulise ma rolli saada, justitiisminister olla täiesti vastu!

Maris: Nüüd aga peaaegu igas ministeeriumis kaasamise koordinaator, üha rohkem koolitatakse ametnikke.

Alari: Kaasamise koordineerimine oli mitte just kahel käel vastuvõetud lisaülesanne, teiseks ei ole oma majades aktiivsemad neist küll kõik väga populaarsed.

Maris: Üle aasta on toiminud kaasamisveeb osale.ee, kus saab eelnõudele arvamus avaldada ja uusi ideid esitada. Mitmel ministeeriumil on oma foorumid ja blogid.

Alari: Osale.ee kodukal eelnõude konsulteerimine on rangelt vabatahtlik.

Maris: Mitmes valdkonnas toimivad tõhusad koostöövormid – näiteks noortepoliitika nõukogu Haridus- ja Teadusministeeriumi juures, kus poliitika töötatakse välja koos ühendustega.

Alari: Mis on sel EKAKiga pistmist? Õieti, mida on EKAK teinud laiemalt poliitilise kultuuri parandamiseks või jõulisemalt hea valitsemise põhimõtete rakendamiseks?

Maris: Viimaste parlamendivalimiste eel koostasid ühendused EMSLi eestvedamisel oma manifesti ja esmakordselt

Uus ja vana KATA

EKAKi elluviimine kulgeb 2007. aastast „Kodanikualgatuse toetamise arengukava“ (KATA) järgi, mille 2009-10 aasta rakendusplaani koostamisega tegeles mullu Siseministeeriumi kureerimisel laiapõhjaline töörühm ametnikest ja vabaihenduste esindajatest. Loe toimunust www.ngo.ee/kata.

Lõpptulemuse üle ei olnud iseäranis õnnelik ükski osapool, kuna juba tulid päevakorra eelarvekärped ning mitmeid aastaid räägitud uusi ideid rakendusplaani õieti ei pääsenudki. Nõnda sai senine sisu vaid veidi ümber struktureeritud ja sõnastatud, kuid aastaid ühenduste poolt viidatud probleemide lahendamiseni tegevuste elluviimisega ei jõutudki.

Kriitilisele positsioonile tehtu osas asus näiteks Avatud Eesti Fond ning ka EMSL ei pidanud võimalikuks ega vajalikuks arengukava täiendamise eelnõud ja rakendusplaani esitatud kujul kooskõlastada. Vt www.ngo.ee/seisukohad.

Maikuu valmis Siseministeeriumil mulluse rakendusplaani aruanne valitsusele, mille leiab www.ngo.ee/ekak ning tänava ootab ees juba uus katsumus – sügiseks peab valmima lähteülesanne juba uue perioodi KATA-le 2011, kuna

eelmine saab tuleva aastaga läbi.

Ehk viimase aja suurim KATA raames alanud ja veel aasta-paar vältav projekt saab olema rakendusplani koostamine kodanikuühenduste riikliku rahastamise korrastamise kontseptsioonile, mis sai talvel valitsuse põhimõttelise heakskiidu. Ka selle dokumendi eesmärk, fookus ja planeeritavad tulemused jäid EMSLile arusaamatuks ja taas tuli väljenduda kriitiliselt, aga lahendusi näeme, nagu ikka, peamiselt suures koostöös kodanikuühendustega.

ALARI RAMMO

Dreamstime

sai kodanikuühiskonna peatükk koalitsioonileppesse ja valitsuse tegevuskavva!

Alari: Seal on muuhulgas lubadus EKAK ellu viia – kas keegi selle kirjutanuist teab üldse, mida see tähendab?

Heategevus ja filantroopia

Alari: Siin ei ole millestki rääkida, kuna EKAKi tegevuskavas pole sel teemal mingeid eesmärgi õieti olnud.

Maris: Seadusandlik keskkond ongi meil ju hea, nagu ennegi rääkisime, on läbimõeldud panustamisega juba aastaid tegelenud Heateo Sihtasutus, tuues käibe täiesti uue mõiste „sotsiaalne ettevõtlus“.

Alari: ...millest valitsus aru ei saa.

Maris: Ega hoolimist ja annetamist saagi paari aastaga kellessegi süstida, mõtteviisi muutumine võtab ikka põlvkondi.

Alari: Küll aga saab keskkond seda soodustada, sh seadusandlik. Meil tahaks

Rahandusministeerium maksusoodustusi aga veelgi kärpida.

Maris: Ekspertkomisjon maksuamet juures peaks ju ometi arenguid mõistlikus suunas lükkama?

Alari: Ei ühti. Elu on nii keeruliseks läinud ja sektorite piirid hägustunud, nii et kogu maksusoodustuste kord tuleb otsest peale läbi mõelda.

JÄRELDUS: las EKAK elab edasi

- Palju tavaid, kontseptsioone ja strateegiaid koostatud aastatega – TEGUTSEDA!
- Koostööstruktuurid vajavad ülevaatomist – KOKKU LEPPIDA!
- Probleemidering muutub – ALGATADA!

Loe ettepanekutest põhjalikumalt www.ngo.ee/23032

Majanduskriis, ebamääraseid suhteid Euroopa Liidu ja ta kodanike vahel, lähenevad europarlamenti valimised... Briti ühenduste katusorganisatsiooni NCVO Euroopa ja rahvusvaheliste teemade juht **OLIVER HENMAN** leiab, et sel aastal on kõik eeldused astuda suur samm edasi vabaühenduste ja ELi suhetes. Selleks sammuks võiks olla Eesti EKAKi ja brittide Compacti sarnane kokkulepe Euroopa tasandil.

Sobiv aeg muutusteks ühenduste ja Euroopa Liidu suhetes

Juunis toimuvate europarlamenti valimiste lähenedes on üha selgem, et vaba on kodanike ja nende ühenduste vahetum osalemist Euroopa Liidu seni üsna kaugeteks jäänud institutsioonides. Majanduskriis ning segadused Euroopas ja üle maailma viitavad rohkem kui kunagi varem vajadusele leida uusi lahendusi õiglasema ühiskonna jaoks, mis nõuab tugevat koostööd ka ühenduste ja avaliku võimu vahel, nii riikides kui ka Euroopa Liidu tasandil.

ELi poolt on huvi kodanike suurema osaluse vastu täiesti olemas. Põhiseadusleppes vastu üles näidatud usaldamatus ajendas Euroopa Komisjoni algatama järelemõtlemisega ja rea kaasamisprotsesse „Demokraatia, diskussiooni ja dialoogi D-kava“ nime all. Need on aidanud käivitada pilootskeeme, näiteks programm „Konsultatsioonid Euroopa kodanikega“. Ka on komisjon koostanud registri ja tegevusjuhendi lobistidele, tagamaks siin suuremat läbipaistvust.

Lissaboni lepe läheb kaugemale, luues õigusliku aluse „avatud, läbipaistvaks ja regulaarseks dialoogiks“ Euroopa Liidu

institutsioonide ning „kodanikuühiskonna ja esindusorganisatsioonide“ vahel. See on samm suurema vastutavuse ja tihedama koostöö poole, kuid siiani on ebaselge, kuidas see praktikas rakendub.

Uued osalusvormid

Ka Euroopa Parlament on käivitanud uusi osalusvorme. Ühenduste kaasamiseks ja EL prioriteetide seadmiseks loodi Kodanike Foorum (AGORA). Esimesel kogunemisel 2007. aastal olid teemaks Euroopa tuleviku küsimused laiemalt, teisel korral 2008 juunis keskenduti keskkonnaküsimustele. Europarlamenti erakonnad analüüsivad praegu AGORA senist kogemust, et kujundada sellest alaline osaluskanal.

Nende arengute juures on aga oluline määratlada erinevate osalejate tüüpide rollid, alates „inimesest tänavalt“ kuni organiseerunud kodanikuühendusteni. Selle eelduseks on, et Euroopa Liidu institutsioonid saavad aru, millena nad kodanikuühiskonda mõistavad: kas tegu on lihtsalt lobistidega või partneritega demokraatia tugevdamisel.

Huvi kasv ja dialoogikogemuste lisandumine avab ukse juba suurema koostööraamistiku kujundamiseks, Euroopa Compactiks, kus kodanikuühenduste õigused ja vastutus oleks tasakaalus Euroopa Liidu institutsioonide standardite ja kohustustega. Selle väljatöötamisega on kodanikuühendused algust teinud, võttes eeskujuks sarnased koostöömudelid Suurbritannias, Prantsusmaal, Eestis ja kõige värskemalt ka Rootsis, kui nimetada üksnes mõned näited.

Selle koostööraamistiku loomiseks peetakse praegu nõu nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasanditel. Kaasav protsess, ühenduste eestvedamisel aga ka ELi institutsioonide osalusel, on väga oluline, saavutamaks omanikutunnet selle võimaliku kokkuleppe üle kõigi seas, kes seda tulevikus kasutama hakkavad. On selge, et kodanikuühiskonna kirjusus Euroopas tähendab erinevaid koostöömudeleid eri riikides, samas on selge, et neis on sarnasusi, mida kokku tuua läbimõeldud partnerluseks Euroopa tasandil.

Osaluse ja konsulteerimise teemat arutatakse praegu Euroopa Nõukoguga, kus val-

Ühendused eurovalimiste nimel

Kui Oli Henman kirjutab kõrval üldisemalt koostöövormidest ja kaasamisest Euroopa tasandil, siis tänavuste valimiste eel sõnastasid nii Euroopa kui Eesti kodanikuühendused mitmeid konkreetseid seisukohti ja ootusi paljudes valdkondades.

Euroopa 14 riigi katusorganisatsioonid, sh EMSL, kirjutasid märtsis alla manifestile „Connecting civil society“, mida vedas eest NCVO Inglismaalt. Manifest sõnastab esiteks ühised põhimõtted Euroopale, milleks on näiteks vabariikide ja ELi institutsioonide partnerluslepe sõlmimine, parem kaasamine ja ligipääs euraorahadele, aga ka näiteks kolmanda sektori selgem defineerimine üle Euroopa ning vabariiklikkuse edendamine. Manifest käib välja ka konkreetsemad ettepanekud nagu näiteks kodanikuühiskonna voliniku määramine Euroopa Komisjonis.

Euroopa Üliõpilaskliit, sh Eesti Üliõpilaskondade Liit koostasid tudengite ühisplatvormi kõrgharidusest aastani 2014 hulga ettepanekutega kõrgharidusest ja üliõpilaste õiguste kaitsest.

EÜL korraldas kandidaatidele mitmes eesti linnas ka eraldi debatte.

Enam kui 1600 arengukoostööga tegelevat ühendust, sh meie Arengukoostöö Ümarlaud, koostasid oma manifesti kandidaatidele, et need osaleksid arengukoostöö ja säästva arengu eesmärkide saavutamise poliitika loomisel aktiivsemalt.

EU Civil Society Contact Group koostas kolm abistavat töölehte, mis annavad ülevaate põhjustest, milleks valima minna, milliseid tegevusi enne valimisi ette võtta ning mida tulevastelt saadikutelt oodatakse eelkõige just põhiõiguste, jätkusuutliku arengu ning demokraatliku vastutuste valdkondades.

Oma manifesti koostas ka Euroopa Vabatahtlike Keskus, kus Eestit esindab Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus, mis teeb ettepanekuid vabatahtliku tegevuse toetamiseks ja aitab saadikukandidaatidel sellealaseid seisukohti kujundada. Olulisemaks on seal Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta (2011) korraldamine.

mistatakse ette kaasamise hea tava. See on paindlik mudel, mis annab soovitusi nii ühendustele kui ka avaliku võimu organisatsioonidele, tagamaks, et eri riigid lähutuvad kodanike kaasamisel samadest põhimõtetest, mitte niivõrd dokument, mis peaks kõikides riikides üks-ühele rakendatama.

Kodaniku hääl kuulda

Samas on teisi olulisi valdkondi, mida ei ole veel põhjalikumalt käsitletud, näiteks rahastamise läbipaistvus, organisatsioonide hea valitsemine, vabatahtliku tegevuse väärtus ja muud, kus on vaja erinevate ELi institutsioonide (olgu need näiteks Euroopa Komisjon, ministrite nõukogu, europarlament, Euroopa Nõukogu ja teised) ühtset toimimist, tagamaks kodanike hääl paremat jõudmist nendeni.

Kõiki arenguid ja toimuvaid sündmusi arvestades on 2009. aastal reaalne võimalus Euroopa Liidule meelde tuletada, et nende legitiimsus seisneb koostöös kodanikega.

Kevadel arutlesid juhuvalimiga leitud kodanikud üle Euroopa teemal „Mida saab EL teha meie majandusliku ja sotsiaalse tuleviku kujundamiseks globaliseerunud maailmas?“ Kodanike foorumite lõpetuseks esitati ideed europarlamenti saadikutele (pildil). Eestis korraldas foorumi Avatud Eesti Fond.

Uus president ja kodanikuühendused

Barack Obama presidendiametisse asumist saatsid erakordselt suured ootused nii USAs kui ka kogu maailmas. Ent ajalooline polnud ainult Obama võit valimistel, vaid ka USA kodanikuühenduste osalemine valimiskampaanias, kirjutab sotsiaalne ettevõtja, DC Central Kitcheni juht ning V3 kampaania eestvedaja, 2007. aastal Tallinnaski esinenud **ROBERT EGGER**.

Aastakümneid on kodanikuühendused mänginud Ameerika poliitikas statisti rolli. Piirates end ise tõekspidamisega, et ühendused ei või olla „poliitilised“, on vaid vähesed võtnud valimiskampaaniates teha enam kui hääletajate registreerimisele kaasa aitamine. Sellisest lõimitavast rollist vabanemist alustasime New Hampshire'st.

New Hampshire on väike osariik, kus toimuvad esimesed eelvalimised. Sellisena sobis see meie demokraatiaeksperimentiks suurepäraselt. Meie plaan oli saada võimalikult palju vabaühendusi kaugelema tavapärasest „igakuks enda eest“ takistikast, kus kandidaatidelt nõutakse aru üksnes oma valdkonna küsimustes, olgu selleks siis kultuur, aids, vaesus või muud.

Kõnekäänd ütleb, et tõusuline tõstab kõiki paate. Nõnda sai meie strateegiaks, et kõikidel kohtumistel küsitaks kõikidelt kandidaatidelt uuesti ja uuesti üht lihtsat küsimust – „Kui teid valitakse, siis kuidas plaanite koostööd kodanikuühendustega ja nende tugevdamist, et see aitaks saavutada teie visiooni tuleviku Ameerikast?“

Tulemus? Esialgu kohtasime hämmingut, sest vaid vähesed kandidaadid (nagu enamik ameeriklasi üldse) pidasid kodanikuühendusi millekski enamaks kui lihtsalt hulgakas head tegevaks organisatsioonideks. Vähesed neist, kui üldse keegi, teadsid, et USA ühenduste koguvara (kolm triljonit dollarit) ja aastane sissetulek (kolm miljardit dollarit) teeb meid majanduslikult võrdseks jõuks näiteks Indiaga. Veel vähemad teadsid, et ühendu-

sed on kõigis linnades olulisemate tööandjate hulgas ning maksavad aastas miljardeid dollareid makse.

Kandidaatide harimine

See suhtumine muutus, kui kuud möödusid ja me pakkusime kandidaatidele väsimatu järjekindlusega infot, mis aitas selgitada nii rolli, mida ühendused seni USA ühiskonnas täidavad, aga veel olulisema seda, mida meil tuleb täita nüüd, kui riik näeb kõvasti vaeva, et oma majanduslikku positsiooni taastada.

Valimiste ajaks mullu novembris ei olnud üksnes kandidaadid rikkamad hulga uute ideede võrra sotsiaalsest ettevõtlusest, kogukonnateenustest ja võimalustest, mida pakuks riigi teadlik poliitika ühenduste suunal. Veel olulisem, et esmakordselt olid kodanikuühendused üle riigi ühe idee taha koondunud. Kui meie liikumine kasvas ülemaailseks, nimetasime selle V3 kampaaniaks, tähistamaks ühenduste sõnaõigust (*voice*), meie loodavat väärtust (*value*) ja meie jõudu valijatena (*votes*).

V3 kampaania viis idee kodanikuühendustest kui ühtsest jõust uuele tasemele. Meie eesmärk oli kindlustada, et ühenduste osalus poliitikas ei lõpeks novembriga, kui uus president valitud. Tahtsime saavutada seda, et samamoodi räägiksid ühendused kaasa kõikidel tulevastel valimistel USAs, et meie hääled oleks alati kuulda ning meie väärtus ühiskonnas teadvustatud. Ja kõige olulisem: tahtsime, et ühendused mõistaksid, et ühendades

oma hääled valijatena, on meil võimalus mõjutada kõiki valimisi, peetagu neid siis linna, osariigi või üleriigilisel tasandil.

Lihtsalt mõelgem korra – Ameerikas töötab kodanikuühendustes 14 miljonit inimest. Lisaks lööb üle 80 miljoni ameeriklase neis iga-aastaselt kaasa vabatahtlikena. V3 kampaania eesmärgiks on koondata need inimesed ja avada sellega uks täiesti uude kodanike osaluse ajastusse.

Ise aktiivsemaks

Kuid V3 ei ole piiratud üksnes Ameerikaga. Kas ei peaks ühendused samamoodi kaasa lööma igal pool, kus toimuvad vabad valimised? Õigemini, kas ükskõik milline poliitik, kes soovib saada meie hääli, ei peaks omama detailset plaani, kuidas ta kodanikuühendusi kaasab ja nendega koos töötab? On täiesti kindel, et vähemalt Ameerikas ei osutuks valituks ükski kandidaat, kellel puudub arusaam koostööst äri sektoriga ning sama peaks käima kolmanda sektori kohta.

2009. aastal läheb meie kampaania veel aktiivsemalt edasi. Aastal, mil on tulemas linnapea valimised Los Angeles'is, Atlanta ja New Yorgis, nagu ka kubernerivalimised sellistes võtmeosariikides nagu Virginia, jätkame tihedat koostööd ühendustega üle kogu Ameerika (nagu ka mujal maailmas), tagamaks, et nüüdsest on kodanikuühenduste hääled esindatud ja tunnustatud kõikidel valimistel.

Vaata ka www.v3campaign.org ning valimisalgatustest Eestis lehekülgedelt 5 ja 23.

Hasartmängumaksu Nõukogu on üks suuremaid ühenduste rahastajaid Eestis, kuid samas ka sageli kritiseeritud – olgu siis põhjuseks taotlejatele ja avalikkusele segaseks jäävad valikukriteeriumid, kahtlused otsuste poliitilises kallutatuses või puuduv ülevaade, mis kasu toetatud projektidest on tõusnud. BDA Consultingu analüüsi, mis annab soovitusi, kuidas tööd parandada, luges **URMO KÜBAR**.

Kuidas hasartmängumaksust paremini kodanikuühendusi toetada?

Vastavalt seadusele läheb 37,4% hasartmängumaksu laekumistest sporti-, teadus-, haridus-, kultuuri-, laste-, noorte-, pere-, meditsiini- ja hoolekandeprojektide ning vanurite ja puuetega inimeste projektide toetuseks, mida võivad taotleda ühingud, seltsingud, omavalitsused või nende allasutused. 2007. aasta algusest kuni mullu juuni lõpuni jagati sellisteks toetusteks ligi 300 miljonit krooni.

Ekki toetuse taotlemise üsna lihtsad tingimused (palju valdkondi, väikeprojekte saab esitada iga kuu, taotlused vaadatakse läbi kiiresti, kohustuslik kaasfiinantseering on 10-20% ja halduskulude lubatud osakaal 25%) on ühendustele võrreldes paljude teiste fondidega soodsad, toovad need kaasa ka probleeme, mis lõpuks mõjutavad ka taotlejat.

Nii märgitakse Kodanikuühiskonna Sihtkapitali tellimisel valminud analüüsis, et väga üldiselt sõnastatud valdkondlikud prioriteedid ei võimalda taotlusi olulisuse põhjal järjestada ega saada ülevaadet, kuidas toetatud projektid valdkondlikke eesmäärke saavutada aitasid.

Töökvaliteet kannatab

Sagedased voorud koos taotlejate suure hulgaga (vaadeldud poolteise aasta jooksul esitati üle 6300 taotluse) tekitavad hindajatele suure töökoormuse, mistõttu on kaheldav töö kvaliteet.

Väga üldiselt sõnastatud taotlustingimused tähendavad praktikas mitmeid lisakriteeriume ja erandeid, mille kasutamise võimalused ei ole aga kusagil kirjas, seega pole tagatud läbipaistvus ega taotlejate võrd-

ne kohtlemine. Samad nõuded kehtivad nii väike- kui ka suurprojektidele (vaadeldud perioodil oli väikseim toetus 980 krooni ning suurim 19,25 miljonit krooni), nii projekti- kui ka tegevustoetustele.

Taotlusi kontrollivatel ja nõukogule rahastamiseks ettepanekuid tegevatele ministeeriumidel puudub selleks ühtne lähenemine, nii pole hindamissüsteem taotlejatele arusaadav ning ettepanekud, milliseid projekte rahastada, ei pruugi olla tehtud võrdsetel alustel. Et hindamisel ei anta punkte, ei teki taotlustest pingerida, mille alusel teha valik juhul, kui raha on vähem kui abikõlblikke taotlusi.

Ka nõukogu enda otsuse tegemise alused on üldsõnalisel, mis ühest küljest võimaldab paindlikkust, kuid samas ei taga võrdset kohtlemist. Et nõukogu oma otsu-

Revolutsiooniga ei kiirustaks

Omades Hasartmängumaksu nõukogu (HMN) kogemust oma varasemast elust keskpärase resultatiivsusega taotlejana kui ka kahel viimasel aastal nõukogu liikmena raha jagades, lugesin BDA Consultingu analüüsi „kahestununa“. Kui HMNi jagatav oleks ainus kodanikuühendustele mõeldud raha, tuleks süsteemi kindlasti muuta. Et ta seda õnneks ei ole, ei kiirustaks ma revolutsiooniga. Tänapäev on eri rahastamisallikate vahel tekkinud rollijaotused ja informeeritud taotlejad orienteeruvad enam-vähem paika loksunud süsteemis hästi. Ärevatel aegadel on stabiilsus suur väärtus!

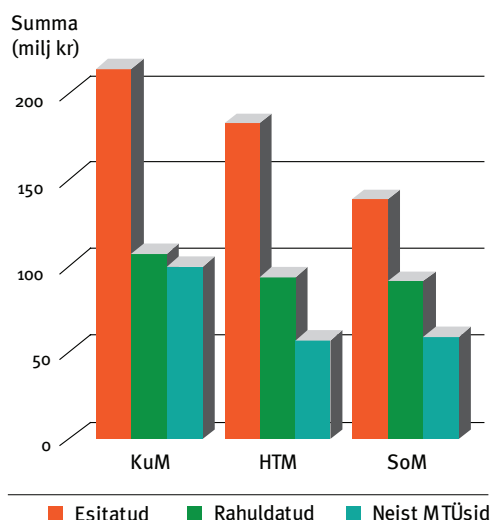
Pealegi on praegusel süsteemil ka omad eelised. Neist olulisem on paindlikkus, mis võimaldab vastavalt igakuiselt jagatavale raha hulgale teha käigupealt vajalikke valdkondade üleseid otsuseid. HMN annab endale selgelt aru, et meie tegevusel on pidev ja laiapõhjaline sotsiaalne kontroll, hirmud otsuste poliitilisest kallutatusest on täiesti asjatud.

Kohati lahmivaks kippuva kriitika hulgas on analüüsis ka väga asjalike ja realiseerimist väärt soovitusi, mistõttu on seda tööd vara saata „tuhande uuringu kalmistule“.

KALEV KOTKAS

HMNi liige (Sotsiaaldemokraatlik Erakond)

Taotlused ja toetused

seid ei põhjenda, on taotlejal raske mõista, miks tema projekti toetati osaliselt või üldse mitte, ning mida järgmisel korral paremini teha.

Erinev lähenemine on ministeeriumidel ka lepingute sõlmimisele ja muutmisele ning aruandluse kontrollile. Viimane toimub enamasti vaid paberil, mis ei taga ülevaadet projektide tegelikust elluviimisest, rääkimata analüüsist, kuidas eraldatud toetused valdkonna arengule kaasa on aidanud.

Olukorra parandamiseks pakuvad analüüsi koostajad välja kaks põhimõttelist muudatust ning konkreetsed mudelid toetuste eraldamise korra ning järelvalve jaoks.

Muutustest esimene oleks eristada ühendustele jagatava raha puhul tegevus- ja projektitoetused, millest suuremad summad tuleks ette näha esimestele.

Rahastus stabiilsemaks

Nagu maksuraha kasutamisega üldse, peavad ka hasartmängumaksust jagatavad summad aitama saavutada ministeeriumide ja valdkondlikes arengukavades kokku lepitud strateegilisi eesmärgi. On selge, et see ei käi kiiresti, ning tegevustoetused võimaldavad keskenduda just pikaajalise matele kokkulepitud kohustustele, tagades selleks stabiilse rahastuse.

Projektitoetused jääksid tegevustele, mis samuti aitavad saavutada valdkondade strateegilisi eesmärgi, kuid mida saab läbi viia piiratud aja ja vahenditega.

Teiseks muutuks ettepaneku kohaselt otusetegevuse rollid. Taotluste menetlemise ja toetuste eraldamisega hakkaksid tegelema tegevustoetuste puhul vastavad ministeeriumid, kuni 50 000 krooni suuruste mikroprojektidega maavalitsused ning ülejäänud projektidega selleks avaliku hankega valitud suutlikud organisatsioonid.

Nõukogu – kuhu lisaks praegustele Riigikogu erakondade, Haridus- ja Teadus-, Kultuuri- ning Sotsiaalministeeriumi esindajatele kuuluksid ka Siseministeeriumi ja ühenduste esindajad – ülesandeks saaks toetuste prioriteetide seadmine, toetuste proportsioonide otsustamine tegevus- ja projektitoetuste ning rahastavate asutuste vahel, samuti rahastamise tulemuste strateegiline hindamine.

Analüüsi täisteksti ja väljapakutud mudelite detailsemad kirjeldused leiad www.ngo.ee/uuringud

Analüüsi koostajate ettepanekud: kuidas peaks rahastamine toimuma?

	Tegevustoetused	Projektitoetused
Abikõlblikud kulud	Tööõukulud, halduskulud (ruumid, kommunaal- ja sidekulud, bürootarbed), koolitus- ja lähetuskulud, toetavateks tegevusteks vajalikud kulud	Tööõukulud, halduskulud (ruumid, kommunaal- ja sidekulud, kokku kuni 20% eelarvest), koolitus- ja lähetuskulud, bürootarbed (kuni 10% eelarvest), toetavateks tegevusteks vajalikud kulud
Oma- ja/või kaasfinantseering	Ei ole	Vähemalt 10%, seejuures mitterahaline panus, nt. vabatahtlik töö, kuni 5% eelarvest
Toetuse kestvus ja maht	Raamlepingu kehtivusaeg lepikse kokku poolte vahel, iga järgneva aasta toetuse vajalikkus ja maht otsustatakse pärast lõppeva aasta tulemuste hindamist	Kestvus: kuni 24 kuud Maht: Mikroprojektid kuni 50 000 krooni Väikeprojektid kuni 200 000 krooni Keskmised kuni 500 000 krooni Suurprojektid üle 500 000 krooni
Taotlusvoorud	Üks kord aastas, tähtajaga septembris. Tulemused antakse teada detsembriks.	Mikroprojektid: 4 korda aastas või vastavalt muudele reeglitele Väikeprojektid: 4 korda aastas Keskmised projektid: 2 korda aastas Suurprojektid: 1 kord aastas (tulemus antakse teada detsembriks)
Taotluste hindamine	Tehnilise vastavuse hindamise viib läbi vastuvõtukomisjoni töötaja, sihipärasuse ja kvaliteedi hindamise sõltumatu ekspert ühtsete kriteeriumide alusel. Kehtib künnislävi (toetuseks vajalikud miinimumpunktid), taotlused järjestatakse punktide alusel ning rahastatakse järjest kuni toetusraha lõppemiseni.	
Väljamaksed	Tegevus- ja finantsaruande esitamise järel, lubatud ka avansilised maksed	Maksegraafik seotud tegevus- ja ajakavaga, kulude aruannete põhjal kuni 4 korda aastas, lubatud ka avansilised maksed
Aruandlus	Tegevus- ja finantsaruanded esitatakse rahastajale 3-4 korda aastas	Projektitoetuse aruanded esitatakse rahastajale kuni 4 korda aastas, sõltuvalt lepingu kestvusest
Järelvalve	Seiret viib läbi rahastav ministeerium, toetuse saajal kohustus auditeerida oma raamatupidamist	Seiret korraldab rahastav organisatsioon, viies valimi alusel läbi kontrolli üks kord aastas
Tulemuste hindamine	Hinnatakse toetuse mõju (kas ja kui palju toob see kaasa soovitud muutust ühiskonnas) ja tulemuslikkust (kas saavutati taotluses kirjeldatud oodatavad tulemused). Nii mõju- kui tulemusindikaatoritele seatakse iga-aastased saavustasemed, mille põhjal hinnata rahastuseesmärkide poole liikumist	Hinnatakse toetuse mõju vastava probleemi lahendamisele ja valdkonna strateegiliste eesmärkide saavutamisele, ning tulemuslikkust (kas saavutati taotluses kirjeldatud oodatavad tulemused). Hindamist on mõistlik läbi viia projektide puhul, mille suurus algab 50 000 kroonist.

Kirev rahastamine

Tsitaate ametnikelt:

„Sisuliselt anti juhtiv rolli ikkagi ühele konkreetsele katusorganisatsioonile. Ja ministeerium on seisukohal, et meil on seoses sellega probleeme. Meil on legitiimsuse probleem. Ja see on sisuliselt see põhjus /.../, miks kasvatada partnerite ringi ka teadlikumalt suuremaks.“

„Me ei saa delegeerida kontseptsiooni väljatöötamist ühendustele, sest vastasel juhul me sünnitame surnud dokumendi, millel ei ole poliitilist vastutust taga. Kontseptsiooni väljatöötamist peavad väga tugevalt juhtima just ministeeriumi ametnikud, kuid nad peavad koostama sellise dokumendi, millele võivad kriitikat avaldada ka kodanikuühendused...“

„Süsteem on sama nagu Kultuurkapitalis, mis on iseenesest suurepärase riiklike vahendite läbi ekspertkomisjonide jaotamine... Võim ja sõna on nende käes, nemad otsustavad ja nemad teevad ja see ei kuulu igapäevase poliitika võimsuseobjektiks. /.../ Selline asjatundjate kaasamine saab olla ainus lahendus, muidu ei ole nendel otsustel eriti ka legitiimsust.“

„Ma ei ole mõistnud seda loogikat, millega me anname vahendeid ühele või teisele organisatsioonile, kui meil pole selget kokkulepet, mis on meie strateegilised eesmärgid. /.../ Mina ei kiida heaks sellist lähendumist, kus ministeerium räägib läbi oma partneriga, küsib nende vajadusi ja ei tee seda laiemas ringis, nii et ta avalikult teavitaks oma pikaajalistest eesmärkidest selles valdkonnas teisi organisatsioone.“

Mullu valmis Praxise ja Tallinna Ülikooli koostöös ilmselt ulatuslikem ja huvitavam uuring, mis kunagi Eestis tehtud vabariiklike ühenduste riigieelarvelisest rahastamisest. Analüüs ei piirdu vaid statistika kommenteerimisega, aga esitab väga praktilised poliitikasoovitused, leidis kokku 200-leheküljelist raportit lapanud **ALARI RAMMO**.

Igal juhul oleks patt nuriseda, et ühendused saavad vähe raha – vastupidi. Uuring püüab aga abistada rahastamise korrastamist, siduda see riigi strateegiliste eesmärkidega, muuta läbipaistvaks ning et raha ikka asja ette läheks.

Selleks töötati läbi näputäis seniseid uuringuid Eestis ning kaugemale kiigates selgus, et vaid kolmel maal (USA, Inglismaa ja Kanada) on analüüsitud rahastamise mõju ühenduste võimekusele, teisedki riigid on piirdunud korralduse kirjeldustega. Hea on lugeda, et välisriikide kogemused kattuvad lõpuks Praxise ja Tallinna Ülikooli järeldustega Eesti kohta; kurb on leida, et teistes riikides on pilt juba aastate eest palju selgem olnud.

Edasi on risti-rästi läbi võetud aastate 2006 ja 2007 riigieelarveliste eraldiste lepingud, mille kokku 30 leheküljel toodud statistikat peab igaüks ise raportist lugema, aga oluline on järeldus, et kuigi vaatlusalusel perioodil on kodanikualgatuslike vabariiklike ühendusteni jõudnud riigikassast 1,2 miljardit krooni, siis probleemiks jääb raha jõudmine vajalikul viisil vajalike ühendusteni.

Jaotus rahastamise tüübiti riigikassast ei selgu – segamini on projekti- ja tegevustoetused, avalike teenuste delegerimised, välisloetuste vahendamine ja kaasfinantseerimine jne. Samuti viitavad raskused uuringu algmaterjali hankimisel karjuvale vajadusele selgemate andmebaaside järele, rääkimata vigastest sisestustest olemasolevates.

Viiendiku kõigist lepingutest varieeruvuse analüüsis joonistuvad välja mitmed selged arvud: ligi 2/3 on projektitoetused, tegevustoetusi vaid kümnendik; kokku kolmandik rahast on pärit tõukefondidest, 54% on olnud suunatud spordi- ja kultuurivalda, 20% haridusse ja 8,5% sotsiaalvaldkonna teenuse osutamiseks. 78% lepingutest ei olnud otseselt seostatud riiklike arengu-, tegevuskavade või programmide elluviimisega.

Tõukefondidele on 2006-2007 olnud li-

gipäas 200 ühendusel, mis loodetavasti ei tähenda, et nii palju ongi Eestis vaid neid organisatsioone, kes kogu nõutava halduskoormusega hakkama saavad. Uuring seab halduskoormuse osas kahtluse alla ka mõttekuse ministriumidel endil sõlmida alla 50 000 krooniseid lepinguid. Väikseim leping valimis oli nimelt 2500 kroonile ühe külaseltsiga.

Rahastamispraktikate tõsisel erinevusel ministriumiti pole midagi uut, aga peatükist leiab värvikaid tsitaate intervjueritult ametnikelt, andes hea pildi nende arusaamadest ka sektoritevahelisest koostööst ning kodanikuühiskonnast laiemalt.

Rahastamise tulemuslikkust ja tegelikku mõju, selgub, ei hinnata enamikes ministriumides ning kinnitus on leitud ka ühenduste seas ikka õeldule, et oluline on saada end otse riigieelarve reale, siis on tulevik pilvitu. Tõesti – riigilt korduvalt raha saavaid on kõvasti rohkem kui uusi ligipääsejaid ning otse riigieelarve seadusse kirjutatud on pidanud endi eraldi kõige vähem põhjendama.

Kokkuvõtte kümme punkti praktikatest ja probleemidest ning neli väljakutset tasakaalupunkti leidmisel on ammu teada kõigile kodanikuühendustele, kes vähegi kusagilt raha üritanud taotleda. Ühenduste seisukohti käsitleb ka kolme rühmintervjuu põhjal raporti viimane peatükk.

Seda kõike lugedes saavad need mured loodetavasti keskselt ka avaliku või muu väljakutseteks. Konkreetseid tegevusi on ka selle uuringu tellinud Siseministrium juba alustanud.

Loe pikemalt www.ngo.ee/uuringud.

Poliitikasoovitused

Analüüsi töögrupp pakub poliitikate parandamiseks välja kaheksa sammu ning järgmise definitsiooni: Kodanikuühenduste korrastatud rahastamine on seisund, kus avalikus sektoris kasutatakse ühtlustatud rahastamispraktikad, mis aitavad kaasa läbipaistva, ligipääsetava, avalikke huve kaitsvale ja tulemuslikule rahastamisele ning mis tõstavad ühenduste võimekust.

1. Määratleda kodanikuühenduste riigipoolse rahastamise eesmärgid – strateegiline partnerlus riigi eesmärkide planeerimisel ja elluviimisel; samuti ühenduste võimekuse tõstmine.
2. Defineerida läbipaistva, ligipääsetava, tulemusliku, avalikke huve kaitsva ja ühenduste võimekusele kaasa aitava rahastamise sisu – et ei diskrimineeritaks; hinnataks tulemusi ja rahastataks ühenduste üld- ja arenduskulusid.
3. Eristada ja defineerida rahastamise liigid, viisid ja allikad – projektirahastus, avalike teenuste delegerimine ja ostmine ning tegevustoetus võimekuse tõstmiseks.
4. Kujundada objektiivsed rahastamise kriteeriumid rahastamise liikide kaupa – välja pakutud loetelu vastavalt rahastusliikidele.
5. Siduda rahastamisotsused riiklike arengukavade planeerimise ja elluviimisega ning ühenduste võimekuse tõstmisega – et ühendused oleks pigem pikaajalisemad partnerid ühiste eesmärkide elluviimisel.
6. Töötada välja põhimõtted kodanikuühenduste riigieelarvelise rahastamise tulemuslikkuse hindamiseks – ühtlustada hindamispraktikaid, hinnata tulemusi nii lepingu kui arengukava tasandil.
7. Parandada kodanikuühenduste rahastamise info kogumist, kättesaadavust ja töötlemist – luua ühenduste rahastamise infosüsteem, korrastada statistika ja jätkata analüüsidesega.
8. Arendada välja tugitegevused ühtsete rahastamispraktikate juurutamiseks – juhendmaterjalid, head tavad, osad õigusaktidena, pidev nõustamine ametnikele ja kontaktisikute võrgustik.

KÜSK on mühinal käivitunud

Kodanikuühiskonna Sihtkapitalil (KÜSK) täitus esimene tegevusaasta. **ALARI RAMMO** uuris sihtasutuse juhatajalt Agu Laiuselt ja programmide juhilt Kaja Kaurilt, kuidas nad ise rahule jäid. Ajalehed kirjutasid muide samal ajal, et KÜSKi esimene võib ka viimaseks aastaks jääda.

No kuidas siis läinud on?

Kaja: Praegu võime öelda, et nii lühikese aja kohta on antud võimaluste juures saavutatud maksimaalne tulemus. Neljaliikmeline meeskond sai komplekteeritud mullu mai alguses ja samal ajal kuulutasime välja juba esimese konkursi.

Agu: Tagasiside kinnitab ka, et kõik nullist ehitatud programmide tingimused, taotlus- ja aruandevormid on töötanud päris hästi.

Kaja: Aasta on näidanud ka seda, et KÜSK pole üksnes suurte ja üleriigiliste organisatsioonide toetaja, kuigi alguses tundus, et raskuskese langeb just sinna. Ka kohalikul tasandil on vajadust ja potentsiaali piirkondlikuks koostööks olemas – näiteks väike Karula Hoiu Ühing Valgamaal on ette võtnud ühise platvor-

mi ja koostööpinnase loomise.

Agu: Oleme saanud teada, et tegelikult on häid, aktiivsed ja energilisi ühendusi üle Eestimaa. Juba esimese aasta jooksul oleme suutnud toetusi eraldada pea kõikidesse maakondadesse.

Oleme täitnud ka seni suhteliselt tühja koha toetamiseks või käivitamiseks kodanikuühiskonnale olulisi uuringuid ja analüüse. Meie tellitud uuring hasartmängumaksu rahast andis arvestatava tulemuse poliitikaaruteludeks. Samamoodi analüüsisime tulumaksust ühe protsendi ühendustele suunamise võimalust ja tänavu tuleb – tohutult tobe sõna – institutsionaliseerumise uuring, mis annab selgema pildi ühendustest, kes siin toimetavad, et paremini edasisi otsuseid kavandada.

Te olete ise sektoris vanad olijad. Kas KÜSKis töötamine on ka midagi uut õpetanud?

Kaja: Küsimus on ise vana, ükskõik kui kaua sa oled kusagil töötanud – õppi da on igal pool ja selge, et kodanikuühiskond ei saa kunagi valmis. Üks meie olulisem siht on eri sektorite koostöö ning aasta on näidanud, et sisulises mõttes on seda üsna raske saavutada. Paljudele ühendustele on võõras leida partnereid ja planeerida tegevusi üheskoos, kuigi sageli tegeletakse sarnaste probleemidega.

Agu: Kena idee ei avaldu alati selles, kuidas projekt koostatud on; või ei mõisteta paljude teemade sisu ega olemust, ennekõike eestkoste tähendust. Seetõttu oleme enne voorusid käivitanud koolitused, et mitte lasta teha tühja tööd mõõdakirjutamisega. Aeg-ajalt tekib vastuolu sellega, et taotleja on liiga kinni oma igapäevastes asjades ega näe tegevusvälja laiemana. Meie missioon on ikka tegevusvõimekuse kasvatamine.

Kas vabaihendused küsivad „õigete asjade“ jaoks raha?

Kaja: Üldiselt muidugi õigete. Kuigi heade ideede konkursil paistavad silma kohalikul olulised asjad, mil pole laiemat

ühiskonda haaravat kõlapinda. Päris palju on selliseid huvilisi, kes ei ole vaevunud pisutki pilku heitma KÜSKi eesmärkidele, vaid lihtsalt helistavad-meilivad ja küsivad, kas ja millal raha saab.

Milline on senine tagasiside?

Kaja: Eestlased on positiivsete kommentaaridega tagasihoidlikud, kuid oleme saanud tunnustust kiirele reageerimisele ja et anname võimaluste piires tagasisidet negatiivsetele otsustele. Kui toetust ei tule, siis taotlejad saavad vähemalt suuna, millele järgmine kord keskenduda.

Agu: Head vastukaja osalejate poolt leidis meie hiljutine aastakonverents, kus kande roll oli toetust saanud organisatsioonidel, mitte pidulikel kõnedel.

Kuidas läheb muukeelsete ühendustega, kes on tavaliselt nadima suutlikkusega?

Agu: Meil oli lausa eraldi taotlusvoor kodanikuühiskonna integratsioonist, kus eesmärgiks oli eri keeltes suhtlevate ühenduste toetamine.

Kaja: Teemaks partnerlus-mentorlus, kus näiteks eestikeelne ühendus võtab šefluse alla muukeelse.

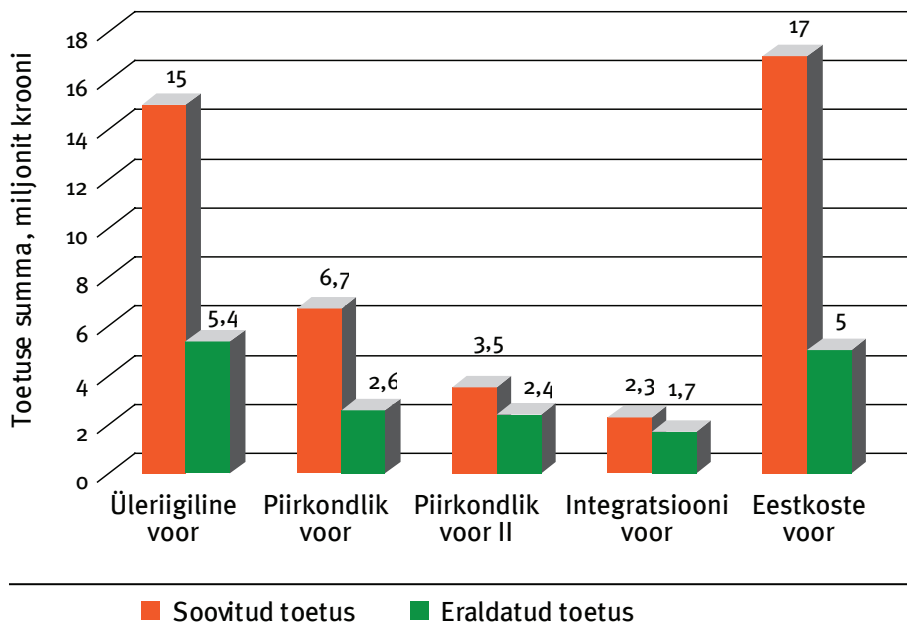

Kaja Kaur

Agu Laius

KÜSKI senised taotlused ja toetused

Taotlusi ju väga palju ei tulnud?

Agu: Aeg oli lühike ja nagu Kaja ütles, on koostöövalmidust ühendustel suhteliselt kesisel. Veelgi rohkem avaldus selles voores, et ei olda selliseks mentorluse laadseks koostööks valmis.

Kaja: Tahetakse teha koos üksikuid üritusi, aga ei ole sellist vastastikust süsteemset üksteise jaoks olemasolu.

Agu: Meie eeldame, et ühendused toimetaks siin väljal partneritena, mõlemad saaksid kasu, aga seni on praktika „meie teeme projekti ja kutsume teid partneriks“. Kui koostööprojektides on ka esindatud viis organisatsiooni, siis partnerite roll jääb kohati vaid paberile.

Aga häid ja uudseid koostöövorme?

Kaja: On selliseid, kus tavapärase seminaride asemel on püütud leida teisi kaasamismeetodeid, luua võrgustikku ja hankida ning jagada uut infot. Tartumaa Rahvakultuuri Keskseks teeb seda näiteks läbi muusika ning rahvakunsti töötubade mängulises ja kaasavas vormis – väga lahe suhtumine.

Agu: Ka Pärnu Vabahariduskeskusest tasub kohe õppust võtta, kuidas äratada ääremaid ja ehitada kogukonda täiesti teistmoodi senistest lahendustest ja ...

Kaja: ...läheneda loominguliselt sageli igavatele koosolekutele.

Agu: Meilt on toetust saanud uuelaadseid koostööaltid MTÜd nagu Puulaeva-selts Vikan, Vanaajamaja, Emajõe Lodja-selts, Kinobuss. Mitmed, nagu Kasuperede

Liit ja Tööküsimuste Keskus, on hoo sisse saanud just KÜSK toel. Aktiivsed on olnud Võrumaa ühendused, kes püüavad lihas KÜSK projekti elluviimisele jõuda ka omavahelise koostöö sünergiani.

Kui KÜSKil oleks aastas 200 miljonit, mis võiks siis prioriteedid olla?

Kaja: Siis tuleks juurde investeringute suund, praegu suudame peamiselt mõtetel tegevust toetada. Suuna saaks võtta ka väga konkreetselt tegevustoetuste peale pikemaks perioodiks.

Agu: Tegevustoetuslik komponent on meil küll kõigis voores, palgaraha võimalused, raamatupidamise töötasu või seadmete soetamine, mis pole seotud ainult projektiperioodiga.

Kaja: Mainida tuleb ka kuni 10prot-sendilist arendustoetust, mille kasutamise üle saab iga taotleja ise otsustada, aga kõik ei ole taibanud seda küsidagi. See on ilmselt nii uudne element.

No mida sa 15 tuhandega ikka arendad?

Agu: Aga poole miljonilise toetuse pealt 50 000 on ikka päris arvestatav. Mõni peab sellega vajalikuks strateegia koostamist, teine kasutab europrojekti omafinantseeringuks.

Mis saaks, kui KÜSK tõesti ära kärbitakse nüüd?

Kaja: Kui „Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioon“ (EKAK) on suh-

teliselt deklaratiivne koostöödokument, siis KÜSK on selle reaalne ja praktiline väljund. Kui KÜSK äsjalooduna ära lõigatakse, pole ka EKAKil ühiskonna jaoks enam erilist mõtet.

Agu: Sihtkapital käivitati ju pilootprojektiina kõige minimaalsemate vahenditega, et näha, kas ja kuidas ta end õigustab. Rasketel aegadel tuleb olla solidaarne, aga kriitilise hulga vahendite äravõtmine loomulikult suretab idee.

Kuidas üldse tõestada KÜSKI erinevust teistest riiklikest fondidest?

Agu: KÜSK on see instrument, mis valmistab ette ühendusi olemaks efektiivsed kasutama nõ. sisulise tegevuse raha. KÜSK on suunatud sellele, et ühendused muutuks suutlikumaks taotlejaks, sellele on suunatud taotlusvoores eesmärgid ja püüame ka oma vorme ja tingimusi lähendada Euroopa raha omadele.

Euroraha tingimused küll ühendusesõbralikult ei kõla...

Agu: Ei kõla jah, aga meil pole midagi üle mõistuse käivat. Kas või tegevuskaava konkreetne väljatöötamine – see kuulub asja juurde. Mitte, et lubatakse teha võrgustik, aga pole ühtki sammu, kuidas selleni jõuda. See on normaalne projekti koostamise protsess.

Kurjemad kommentaatorid peavad sihtkapitali IRLi käepikenduseks. Palju teid siis päriselt mõjutatakse?

Agu: Sihtkapitali nõukogu ülesehitusest lähtudes ei ole poliitiline mõjutamine võimalik. Tasuta töötava nõukogu koosseisus on nii opositsiooni kui koalitsiooni esindaja ja pooled liikmed on kodanikuühendustest. No ei ole olnud telefonikõnesid parteide peakorterist, ei ole. Ainult Evelyn Sepp on teabenõudeid esitanud...

Kaja: Kogu meie tegevus on avalikustatud www.kysk.ee ja ka toetatute kohta pole seal üksnes nimi ja summad, vaid pidevalt täienev info projekti tegevustest, lingituna veel toetust saanu veebi. Tänu sellele on aktiveerunud või lausa sündinud paljude endi koduleheküljed ja nad on olnud lausa tänulikud, et muidu poleks hakanud liigutama. Seega tegutseme ise avalikult ja ootame seda ka toetuse saajatelt.

EMSL 2008-2009

22. mail sai mullusele joon alla tõmmatud, kui EMSLi üldkoosolek kinnitas majandusaasta aruande, mis võtab tavapärase põhjalikkusega paarikümnel leheküljel kokku olulisemad arengud kodanikuühiskonnas ja EMSLis.

Audiitorfirma Ernst&Young jäi rahule ka finantsaruandega, mille tulude-kulude maht püsis samal tasemel 2007. aastaga. Tegevustulu oli 3,4 miljonit krooni, varade maht aasta lõpu seisuga 2,2 miljonit ja tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest üks miljon krooni.

Suhteliselt sarnaselt 2007. aastaga jagunesid tulud ka rahastajate lõikes – ligi 40% valitsuse sihtfinantseerimine (Hea Kodaniku ajakirja, www.ngo.ee portaali ja e-uudiskirjade, suvekooli ning osa eestkostetegevuste jaoks), umbes 20% erafondidest ning umbes 40% tulud nagu näiteks ürituste osalustasud, liikmemaksud, annetused, meilt tellitud koolitused ja analüüsid jms. Olulisematest uutest rahastajatest lisandusid Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Vabaühenduste Fond ning Riigikantselei kaudu Euroopa Sotsiaalfond. Loe ise www.ngo.ee/aruanded.

Teise ametliku päevakorrapunktina võtis üldkoosolek vastu uue põhikirja, mida tuli natuke kohendada juulist jõustuva uue mittetulundusühingute seaduse tõttu, aga kui juba, siis juba – põhikirja sai läbi-võetud, sest uus seadus reguleerib paljud olukorrad ja vastutused ise ära. EMSLi uue ja ilusama põhikirja leiab www.ngo.ee/81.

Tänavustest olulisematest tegevustest võib lisaks seniste põhitegevuste jätkamisele välja tuua „Minu Eesti“ mõttetalgute korraldamise (sellest pikemalt järgmises Hea Kodaniku numbris) ja kahtede valimistega seonduva: hea valimistava, ühenduste manifest kohalikeks valimisteks, valijateadlikkuse tõstmise projekt koos Eesti Väitlusseltsiga.

Lisaks jõutakse sel aastal käivitada Integratsiooni Sihtasutuse toel töö venekeelsete ühendustega Eestis. EASilt taotleme toetust avalike teenuste delegerimise tugisüsteemi loomiseks. Sügisel toimuvad suuremate ettevõtmistena EMSLi suvekool ja 6. kodanikuühiskonna konverents (lähemalt lk. 39)

Veel tutvustas Kristina Mänd EMSLi ühenduste arenguprogrammi (kindlasti lugesid lk 17) ning Allar Jõks hea valimistava koostamise ja edasist protsessi (lk 5), millest kujunes kirglikum arutelu.

Üldkoosolek soovitas teha jooksva „kohtumõistmise“ asemel tava vastu esile tõsta ka tava häid järgijaid. Samuti otsustati korraldada tänavuste valimiste vahel ümarlaud koos erakondadega ning Jõks kutsus kõiki üles tava usinalt oma kodulehtedel ja võrgustikes levitama, et üheskoos järjekindlalt natukenegi valimiskultuuri parandada.

Uued liikmed EMSLis

Pärast viimast Hea Kodaniku numbrit on EMSLiga ühinenud kolm uut liiget: Maarja Küla, Eesti Omanike Keskliit ning MTÜ Spordiklubi Liikumine. Liikmeskonnast on lahkunud seoses tegevuse lõpetamisega Avatud Kihnu Fond ja Arno Tali Sihtkapital. Viimane kolis lõplikult Eesti Rahvuskultuuri Fondi alla, kes on ka EMSLi liige. Uutest tulijatest on üks tuntum kui teine, aga natuke tutvustust ikka.

Maarja Küla on Põlvamaal asuv kodu 25-le intellektipuudega noorele vanuses 18-30, kus erinevalt passiivsetest hoolekandeaasutustest on rõhk just eluliste oskuste arendamisel nii töö- kui ühiskonnaelus osalemiseks. Loe lähemalt www.maarakyla.ee.

Omanikud on mitmekümne tuhande liikmega eestkostekoostööorganisatsioon, kes on lühikese ajaga tekitanud avalikke diskussioone paljudel seni vähetorgitud teemadel nagu elukeskkonda sobimatud detailplaneeringud, maamaks või monopolide nagu gaasi ja vee hinnapoliitika. Vaata www.omanikud.ee.

Spordiklubi Liikumine on enam tuntud tervisekõnni Käi Jala! järgi, püüdes lisaks 5000 osalejaga „sammulugemisvõistluse“ korraldamisele mõjutada ka laiemalt tervislike eluväärtuste kujunemist ühiskonnas. Kaasa mõtlema ja osalema üritatakse haarata ettevõtteid nii juhtkonna kui töötajate tasandil. Vaata www.kaijala.ee.

EMSLi nõukogu esimees

Maarja Mändmaa

Haridus ja töötaust?

Pärast keskhariduse saamist Viljandis asusin edasi õppima Eesti Riigikaitse Akadeemiasse korrektsiooni erialale. Hästi lihtsalt ja üldistades on see valdkond, mis tegeleb vanglakaristuse ja tingimisi määratud karistuste täideviimisega. Lisaks kriminaalõigusele, kriminalistikale (kõik ju teavad tänapäeval „CSI-d“) ja kohtumeditsiinile saime head teadmised riigiõigusest. Kool oli sõjaväelise korra ja suunitlusega koolitada motiveeritud ning lojaalseid riigiametnikke.

Kui kooliaegsed tööotsad välja arvata (telegrammide kandmine ja koerte pugamine), olen töötanud peamiselt avalikus sektoris. Akadeemia lõpuperioodil asusin tööle Viljandi linnavalitsuse ja -volikogu pressiesindajana, sealt edasi aastal 1996 sain võimaluse töötada justiitsministeeriumis ning tegeleda erialase tööga.

Meie ülesandeks oli rakendada Eesti kriminaalhoolduse süsteem. 2000. aastal muutsin pisut valdkonda ja asusin juhtima justiitsministeeriumi siseauditiosakonda.

2002. aastal tegi tollane sotsiaalminister mulle ettepanekud saada ministeeriumi kantsleriks. 2007 sai minu ametiaeg läbi ja pisut enne seda vaatasin ringi uute väljakutsete poole.

Sain ahvatleva pakkumise hakata üles ehitama riigile kuuluvat ja erihoolekandeteenuseid pakkuvat aktsiaseltsi Hoolekandeteenused. Olen selle väljakutse üle väga rõõmus ja loodan väga, et saan puuetega inimeste heaks ja jaoks midagi olulist ära teha.

Kuidas ja milliste vabaühendustega oled seotud?

Mittetulundusliku tegevusega olen lapsest saati seotud olnud. Käisime vennaga abiks ühel eakal vanapaaril, aitasime neile süüa viia, puid laduda, lund lükata jms.

Aktiivne kooliaeg tähendas palju suhtlemist endast nooremate (näiteks malevakroonikuna oktoobrilapsi juhendades) ja vanematega (spordivõistlused, näiteringid, raadio ja koolileht).

Mäletan, et tahtsime vast 10-12aastasena asutada naabruskonna lastega Paala järve puhastamise seltsi, sest järve kaldad oli roosse kasvanud ja ujumine muutus väga raskeks.

Kevadeti olime aga väikeste sugulastega priitahtlikud kulupõlengute kustutajad. Ronisime vanaema aias kasvava väga kõrge kase otsa ning pidasime valvet raudtee taga asuva tühermaa üle.

Alguses ma ei osanudki seda lahti mõtestada, kuid hiljem olen arutledes jõud-

nud selleni, et küllap soov olla vaba ja sõltumatu, iseseisev ning julgus teha südametunnistuse järgi on olnud need tunded, mis aja jooksul minus kasvasid ning ajendasid tegutsema.

Üheks kodaniku tunnuseks peaks ju olema see, et ta on iseseisev ja teadlik ning vastutustundlik ja hooliv. Julgeb seista oma õiguste ja õigluse eest, võttes samas kohustusi ning mõeldes oma ümbuskonnale.

Tõsisemalt hakkasin kodanike kaasamisega tegelema kriminaalhoolduse rajamise päevil. Planeerisime aastal 1997 (ja kirjutasime selle ka seadusesse), et kriminaalhoolduse ülesandeid võib anda ka mittetulundusühendustele. Uurisin põhjalikumalt sellist kaasamist Saksamaa ja Austria näitel, aga ka Inglismaal. Kriminaalhooldusega tegeledes tekkis paratamatult ikka ja jälle soov midagi kuritegude ennetamise osas ära teha, et inimesed üldse ei peakski seadusi rikkuma. Või siis, et see oleks neile võimalikult raske.

Siit läks mõte edasi ja 2000. aastal sai loodud Eesti Naabrivalve Ühing, mille liige olen tänaseni.

Esimesed aastad olin tegev juhatuse liikmena, kui peamised ülesanded olid tegevuse põhialuste määratlemine, eesmärgid ning visioon, milline peaks naabrivalve olema kümne aasta pärast. Samuti tegelesime palju naabrivalve alase koolituse ettevalmistamisega, et inimesi harida oma vara hoidmise, üksteisega suhtleva naabruskonna tekitamise ja seeläbi kuritegude ennetuse teemal.

Mida võiks valitsejad õppida kodanikuühendustelt ja vastupidi?

Minu jaoks iseloomustab naabrivalve kõige paremini kodanikuühiskonda – teha midagi ise koos oma naabruskonna, kodu ja selle ümbruse heaks. Tunne enda ümber elavaid inimesi, hooli oma ümbuskonnast.

Meie tegevjuht Tiina Ristmäe ütleb ikka Hiina vanasõna, et kui igaüks pühiks oma maja eest tänava puhtaks, saaks kogu tänav korda.

Mina usun sellesse. Riigi poole pidevalt alt üles või ülevalt alla vaadates, etteheiteid tehes ja vingudes või siis käsi pikalt ees oodates ei muutu midagi paremaks. Me ise kodanikena olemegi riik. Teeme ise ja siis muutub meie elu paremaks.

Plaanid EMSLi nõukogu esimehena?

Praegune nõukogu koosneb väga huvitavatest ja oma valdkonda suurepäraselt tundvatest inimestest. EMSLi kontoris on hästi ning innukalt oma tööd tegevad inimesed.

Nõukogu liikmed oma teadmistega saavad loodetavasti anda erinevaid strateegilisi perspektiive. Inimestes ja ühendustes peaks juba olema piisavalt julgust oma arvamust avaldada, ise initsiatiivi võtta ja tegutseda. Nõukogu saab siinkohal pakkuda laiemat konteksti aruteludeks ja tegutsemiseks.

Mina isiklikult tahaksin, et jõuaksime tegeleda oluliste ja mõju avaldavate teemadega, millele tekiksid omad nõuanded. Siis jõuab teemas ka süvitsi minna. Praegusel ajal on vaja rohkem arvamusi, rohkem ja mõjuvamaid hääli kodanike seast.

Hääli, mis innustaks ja julgustaks, vajadusel toetaks ja nõustaks. Tundub, et lähenevad ajad on kodanikuühiskonnale head!

Mida vabal ajal teed?

Katsun olla nii palju kui võimalik perega, renoveerin ja restaureerin oma maja, toimetan natuke metsas ja aias, kuulan *podcast*'idena lemmiksaateid raadiost ning loen.

Vahel harva tahan lihtsalt niisama olla ja siis võtangi need oma iseolemise 15 minutit.

Korruptsioonivastased koondavad jõud

Korruptsioonivastast võitlust on senini kiputud pidama üsna rangelt riigi pärusmaaks seadusandliku, täidesaatva või kohtuvõimu kaudu. Tegelikult see nii ei ole või vähemalt ei peaks olema, tutvustab ühingu Korruptsioonivaba Eesti juhatuse liige **ASSO PRII** uut võrgustikku.

Põhjalike reformide läbiviimiseks peab tõuge tulema sügavamalt ning tugevamini kui selleks on suuteline üks ministeeriumi töögrupp, juhtivametnik või isegi terve ministeerium. Eestis on välja arenenud suhteliselt tugev ning jätkusuutlik kolmas sektor – enam kui 28 000 MTÜd ning sihtasutust on juba piisavalt arvestatav jõud, et midagi muuta.

Sügisel avalikustas ühing Korruptsioonivaba Eesti ülemaailmse korruptsioonitajumise indeksi (graafikul) järjekordsed tulemused – 6,6 palli tähendas Eesti jaoks kerget paranemist võrreldes 2007. aastaga. Peab meele pidama, et tulemus põhineb kahel eelneval aastal läbi viidud rahvusvahelistel uuringutel ja praeguseks hetkeks on olukord sootuks uus.

Juba möödunud sügisel hoiatas ühing, et keerulised majandusolud toovad liisaks üldisele kuritegevuse kasvule kaasa ka korruptsiooni vohamise – need, kes on raskustesse sattunud, võivad võtta kasutu-

sele ka ebaseaduslikke meetmeid.

Muutunud olud nõuavad vastukaaluks uut moodi lähenemist. Korruptsioonivaba Eesti alustas aasta alguses Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel kodanikuühenduste korruptsioonivastase võrgustiku loomist. Võrgustik koondab vabaühendusi, kes soovivad oma igapäevatöö kõrval senisest enam panustada korruptsiooni tõrjumisse ning ennetamisse.

Algatuse võtmesõnadeks on kodanikuühendus ning lai kandepind. Ühiskondlike valupunktidelt osutamine kodanikuühenduste poolt on tingitud reaalsest vajadusest ega ole kammitsetud mitmeks aastaks koostatud strateegiate või tööplaanide poolt, nagu võib mõnikord juhtuda riigiasutuste puhul.

Korruptsioonivastases võitluses on tähtis roll töhusal teavitustööl. Esiteks aitab see süvendada eetilist suhtumist ning korruptiivsete tegude hukkamõistu. Teiseks suureneb seeläbi nende hulk, kes suu-

davad korruptsiooni ära tunda ning selle peale adekvaatselt reageerida. Probleemi tajumiseks piisab ehk vaid sellest, kui mõelda, mis toimub Eesti meditsiinisektoris ravijärjekordade määramisel.

Lisaks teavitamisele ning infovahetusele saab võrgustiku prioriteetseks suunaks kindlasti ka riiklike strateegiate ning seaduste asjakohasuse ning rakendamise jälgimine. Korruptsioonivastase strateegia 2008–2012 mullusest tegevusaruandest nähtuvalt on vaid osaliselt täidetud ühenduste kaasamine eurofondide järelevalvesse, samas kui eraldatud vahendite hüppeliselt kasvanud hulk võib kaasa tuua ka hämarate tehingute sagenemise. Korruptsioonivastane võrgustik on valmis andma oma panuse, muutmaks rahastamist läbipaistvamaks.

Koalitsiooniehitamine on ka Korruptsioonivaba Eesti rahvusvahelise katusorganisatsiooni Transparency International esmatähtis aluspõhimõte. Vaid ühe allorganisatsiooni tegevusest igas liikmesriigis jääb väheks ning kaasata tuleb laiemat rinnet, et korruptsiooni vastu jõuliselt seista.

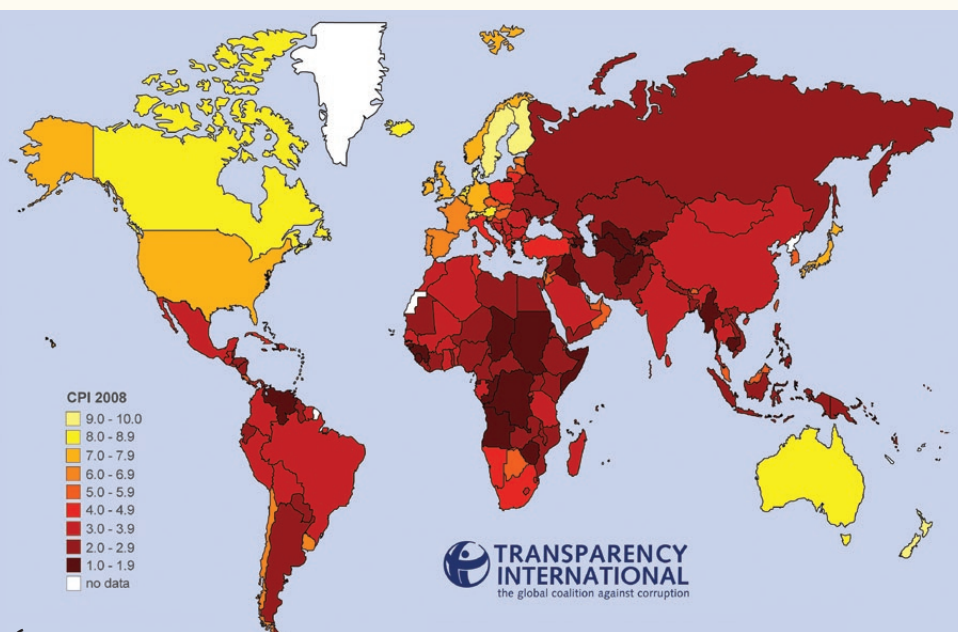
Korruptsiooni tõrjumisel ei piisa enam sellest, millest aitas aasta või kaks tagasi. Lisaks riigiparaadile peavad selle nimel pingutama ka kodanikud. Kui praegu ei hakata astuma samme, et tagada korruptsiooni ohjamine vähemalt samal tasemel kui seda on siiani tehtud, siis võib selle lahingu juba ette kaotatuks lugeda.

Seetõttu kutsub ühing Korruptsioonivaba Eesti teisi kodanikuühendusi võrgustiku tegemistes kaasa lööma. Teie valdkonna panus võib olla hindamatu väärtusega.

Rohkem infot kodanikuühenduste korruptsioonivastases võrgustikust leiab kodulehelt www.transparency.ee.

Siim Männik

Kuidas hoida noort maal ja maad noores?

Mai Kolnes

Pole üllatus, et linnad meelitavad noori maalt minema nii praktilisil põhjusil kui ahvatlustega. Südamevalutamise kõrval käivitas Eesti Külaliikumine Kodukant 2007. aastal ulatusliku noorteprojekti, et mure ja rõõm kodukoha pärast jääks vähemasti alles ka linnas olles, aga pigem, et noored oleks maal aktiivsemad. Noorte tegevusi Kodukandis tutvustab **MAI KOLNES**.

Esimesel aastal osales Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastatavas koolitusprojekti „Ettevõtlikud noored külates“ ligi 70 noort üle Eesti. Tundma õpiti meeskonnatöö, projektikirjutamise, meediaga suhtlemise põhimõtteid ning muid külas tegutsemise tähtsaid tõdesid. Ühe osana pidi igaüks leidma kodutööna idee, mida nad oma kodukohas teha soovivad.

Oli see siis mõne vahva ürituse korraldamine, projekti kirjutamine kanuude soetamiseks külaseltsile, võrkpalliplatsi rajamine või midagi sootuks teistsugust. Ideid jätkus ja paljud neist said ka teoks. See motiveeris noori jätkama ning andis hea kogemuse. Suvele lisasid vürtsi õppereisid aktiivsetes külates ja piirkondades.

Mullu jätkasime veidi teises vormis – laagrite ning töötubade näol. Teemalaagrid „Tegus noor – tegus küla“ koondasid noori üle Eesti, kes omandasid nelja päeva jooksul teadmisi ja oskusi, et julgemalt uusi algatusi ellu kutsuda ning elu oma kodukohas ise põnevamaks muuta.

Lisaks töötati Liikumise Kodukant juu-

res välja noorte programmdokument ja mõeldi, mida noortel ja organisatsioonil üksteisele pakkuda on.

Oluliseks võib pidada edasimineku noorte esindatuse osas – sügisel toimusid esmakordselt Kodukandi noorte päevad, kus ligi 40 noort abistas tuliste debattide ja valimisplatvormide ettevalmistamisega kuut Kodukandi juhatuse liikme kandidaati. Arutelud viisidki Kodukandi juhatusse noorte esindaja – Deivi Sarapsoni.

2009. aastat võime pidada teatud mõttes innovaatiliseks. Projekti „Tuleviku küla kujundajad“ (toetajaks Hasartmängumaksu Nõukogu) raames toimub esmakordselt noortevahetus meeskonnatöö ja juhtimisega seotud oskuste omandamiseks, samuti korraldamise ning tegevuste algusest lõpuni viimise osas.

Selleks toimetab grupp üle-eestiliselt koondatud noori ühe suvenädala jooksul ühes külas. Olles eelnevalt kohtunud ja tutvunud nii omavahel kui ka külaga, töötavad nad koos küla eestvedajatega välja plaani, mis koos ellu viiakse. Külad

selgitati välja konkursi korras ning osalejate huvi oli märkimisväärne. Õnnelikeks osutusid Tuhalaane küla Viljandimaal ning Lelle küla Raplamaal.

Julgustades noori oma kodukoha heaks tegutsema, tuleb tähelepanu pöörata paljudele aspektidele – põlvkondadevahelisele kontaktile, usaldusele, teadmistele ja kogemustele, ent sama palju ka väljakutsete pakkumisele.

Andes vastutuse, tuleb anda ka usaldus. Isegi kui pärast järjekordset koolitust ei järgne kohe otseseid tulemusi kodukoha noortealgatustes, järgnevad ka tegevused, kui peiteaeg möödab ja kasvukeskkond soodne.

Siis saame rääkida, et maad noores on hoitud ning noort maal hoida ei olegi enam probleem ega suur südamevalu.

“Tulin selleks, et ei peaks õhtuti maja ees istuma ja mõtlema, mida teha. Tulin, et saaks ise midagi teha ja võtta kaasa need, kes seal ka istuvad, et nendega koos midagi ära teha!” (Kodukandi noorteprojekti osaleja)

Kuidas valida õiget koolitust?

EMSLi koolitusjuht ELINA KIVINUKK kraabib vähemaks nende entusiasmi, kes vüffide, küsskide ja teiste toffide avanedes on hakanud hirmsasti koolitusi teha vuhkima.

„Meil jäi projektis veel raha üle ja plaanime kahepäevast meeskonnatöö koolitust“, „Kas keegi võiks tulla juhatama maailmakohvikut?“, „Meil on siin 30 liidrit, kenad ruumid ja pabertahvel... kui palju see koolitus maksma läheb?“

Stopp! Vaatame nüüd uuesti, mille alusel ühendused Eestis koolitusi valivad. Kas tõesti on eesmärk projekti raha kenasti ära kulutada? Või soovime ikka päriselt ka midagi muuta? Ja mida?

Kõhutunne ütleb

Koolituste valimisel tuleb kõigepealt alustada vajaduste hindamisest. Seda kolmest vaatenurgast.

Organisatsiooni vajaduste määramine vaatab suuremat pilti: kus me oleme, kas meil on strateegia olemas ja asjakohane ning eesmärgid teada? Arvesse tuleb võtta ka väliskeskkonda, sest kui ümberingi on ärevad ajad ja elu nõuab kiiret reageerimist, ei pruugi aja kulutamine koolitusele sel hetkel tulemuslik olla.

Teiseks tuleb vaadata lähemalt eesiseid ülesandeid. Kui üldkoosolek on äsja valinud uue juhatuse, siis võib sisseelamist pakkuv strateegiaarutelu olla sobiv koolitusvorm.

Ja kolmandaks sammuks – kui eelminesid kaks tehtud – on inimeste vajaduste määramine. Millised on need oskused, teadmised või hoiakud, mille osas organisatsiooni töötajad ja vabatahtlikud täiendust vajavad?

Ärge saage valesti aru: enamasti ei ole selleks vaja oma jõude suunata meeleuttesse uuringutesse. Mis laadi koolitust ja kellele täpselt vaja, ütleb väga sageli organisatsiooni juhi kõhutunne või aitavad kaasa arenguvestlused ja arutelud kõõnurgas.

Valmisolek koolituseks

Samas, sageli kohtan olukordi, kus organisatsiooni liider või koolitusjuht otsustab koolitusvajaduse oma tähelepaneku põhjal. Inimesed võõrastavad, järelikult

on vaja meeskonnatöökoolitust!

Vahel võib see paika pidada, teinekord aga annab paar taustaküsimust parema pildi, kust selgub, et lisaks uue meeskonna liitmisele oleks vaja veidi enam ka suhtlemisalast nõu anda. Aga need, kellele on koolitus mõeldud, ei pruugi sedasama vajadust tajuda ega õppimiseks valmis olla.

Just, õppimiseks tuleb valmis olla. Kui koolitatavatel on isiklikud õpieesmärgid määratlemata, ütleb juba tavaline talupõljamõistus, et koolitusest ei saa head tulemust loota.

Individuaalne lähenemine võib koolituste tellimisel oluliselt ressursi kokku hoida. Ega kogu külaseltsile ei ole vaja ju keskastmejuhi koolitust või tervele üldkoosolekule raamatupidamisõpetust. Pigem tehke individuaalselt selgeks, mis on konkreetsemad vajadused ja otsige siis sobiv koolitusvorm: olgu see avatud ülikooli loeng, kiirkursus rahvaülikoolis või mentorlus.

Oleme tihti mässinud end koolituste müstikasse. Usume, et kuskil eemal on imerohi, raviv teadmistekoorem, mis me probleemid hoobilt leevendab. Kui nüüd järele mõelda, siis ei ole ju realistlik loota, et võhivõõras inimene (kes koolitaja

Siim Männik

EMSLi mulluses suvekoolis Roostal koliti osaks aruteludeks ka keeglisaali.

ju sageli on) teie organisatsiooni-sisestele muredele lahendust toob?

Hoolikamatel on loomulikult võimalik teha eeltööd: olen olnud osaline mitmes üsna põhjalikus protsessis, kus enne strateegiakoosoleku paikapanekut viidi läbi küsitlus, et saada taustast enam teada. Samuti olen osalenud kolmepäevasel koolitusvajaduste analüüsi koostumisel, enne kui koolituse põhiosa pihta hakkas.

Unustage U-laud

Ja ka ettevalmistavatele tegevustele on võimalik anda hariv väärtus. Me ju ei taugi tihti, kui palju ja mida konkreetselt me mingitest asjadest õpime.

Koolitus ei pea ilmtingimata tähendama 16 tooli U-kujulise laua taga ja surisemat projektorit. Edukamaltki võib koolitusvormiks olla ekskursioon, seminar või ühised talgud.

Teinekord ostetakse sisse kallis meeskonnatöökoolituses, et üksteist paremini tundma õppida, kui sedasama rolli oleks täitnud ka ühine vabatahtlik töö naabruses asuvas lasteaias.

Kogu austuse juures oma valdkonnast vastu, või just sellepärast soovitangi: mõõtkem enne, siis saame ka lõigata.

Alari Rammo

Uuenduslikud koolitused

Tänavu avati esmakordselt EMSLi kevadkool „Targem annab järele?“, kus õpiti kaasamisprotsessides vajalikke läbirääkimisoskusi. EMSLi koolitusjuht Elina Kivinukk tõdeb tagantjärele, et hakkama saadi lausa millegi ootamatuga: „Ette valmistades ei saanud arugi, aga tagantjärele tundub see formaat midagi kvalitatiivselt uut.“

Tema sõnul erines kevadkooli kontseptsioon teooriatest, kus koolitusgrupis ei tohi olla üle 20 inimese, kelle kohta peab olema 2-3 koolitajat. Kevadkoolis osales aga ligi 70 inimest, eksperte oli kokku kolm ning õpikuharjutuste asemel mõtles korraldusmeeskond välja täiesti uue, sihtrühmadele sobivama kaasamise simulatsioonimängu.

„Leidsime vormi, kus rohkemate inimestega said ikka kõik aktiivselt osaleda, formaat avas inimesi rohkem ja kõik õppisid midagi,“ ütles Kivinukk. Kevadkooli toimus EMSLi, Praxise ja Siseministeeriumi koostöös käiva Tarkade Otsuste Fondist toetatud projekti raames, millest loe lähemalt www.ngo.ee/tof.

Suve alul käivitame päris uue koolitussarja „Juhtimise jututoad“, kuhu on oodatud rohkem või vähem kogenud praktikud, et külalisega ja omavahel arutada juhtimisega seotud küsimusi, vahetada kogemusi ja saada ning anda nõu. Uuri www.ngo.ee/jututoad.

Suvekool ja konverents

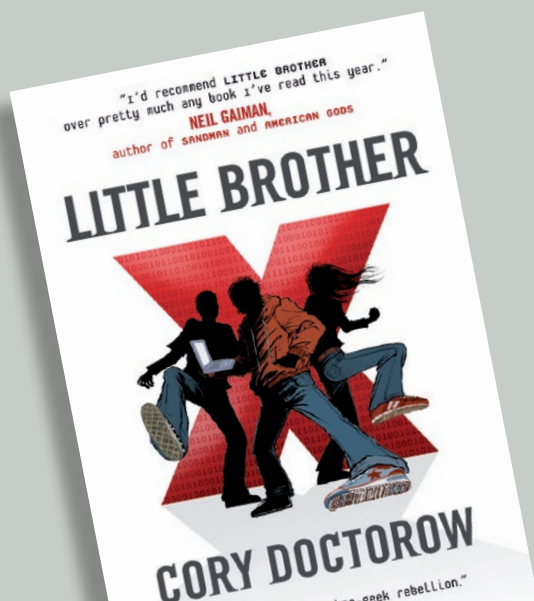
Surutisele vaatamata tundub, et ka tänavu saab korraldada kodanikuühiskonna suurüritused EMSLi suvekooli ja konverentsi.

Suvekooli teemaks sai mõjud, see tähendab vabaühenduste tegevuste ja tulemuste hindamine, mis on tänavu ju eriti aktuaalne, kus raha väheneb ning igaüks peab end rohkem tõestama igas sektoris. Toimumiskoht on selgumas, aga paigas on kuupäevad 11.-12. september. Jälgi reklaami www.ngo.ee/suvekool.

Kuuendale Eesti kodanikuühiskonna konverentsile koguneme Tallinnas seekord vaid üheks päevaks 27. novembril, aga sellele eelnevad neljas-viies maakonnas piirkondlikud konverentsid. Nii teeme selleks, et arutada kohe kohapeal, mida saame siin ja praegu ära teha, et kodanikuks olemine igal pool rohkem teadvustuks. Kodanikuharidus on ka konverentsi teemaks. Vaata lisa www.ngo.ee/konverents.

Väike vend kasvab kodanikuks

Kanada ulmekirjanikust aktivist Cory Doctorow on avaldanud raamatu „Väike vend“, mis aitas EMSLi nõukogu liikmel **DANIEL VAARIKUL** endale paremini kodanikuühiskonna olemuse lahti mõtestada.

Ükskord istusime päris suure hulga inimestega Käsbus ja pidime välja mõtlema lihtsaid sõnu, millega kodanikuühiskonda selgitada. Raul Rebane seisis tahvli ees ning kirjutas kõik üles.

Kui me oleksime mõne väga hea sõnaga välja tulnud, oleks see mul ilmselt praegu mees, paraku mäletan ainult seda, mis ma ise ütlesin – „kodanikuühiskond on teadmine, et ma ei jäta kedagi hätta ja keegi teine ei jäta mind hätta.“ Lõpuks raius keegi sõlme läbi ludvigwittgensteinliku ettepanekuga, et kodanikuühiskond on „kobarmõiste“, mida ei saagi ühe sõnaga seletada. See tundus olevat päris hea põhjendus, et päevale punkt panna ning asuda mitteametliku osa juurde.

Ma olen muidugi alati õudusega vaadanud igasuguseid keerulisi tekste, mis peaksid kodanikuühiskonda seletama, kuid ei tee seda. Kuigi teisest küljest, neidki tekste on vaja, näiteks ametnikele, et oleks põhjendatud kodanikuühiskonnale raha eraldamine ja lõpptulemuseks on ikkagi see, et asjad liiguvad edasi. Lisaks on selge, et olulised tekstid ja mõisted sünni-

vadki aeglaselt, läbi inimeste tegeliku tegevuse, praktika ja ühiskonna arengu.

Seda suurem oli minu rõõm, kui ma avastas in hiljuti raamatu „Väike vend“, mis teeb kodanikuühiskonna natukene kergemini arusaadavaks, paneb selle veel noorte jaoks olulisse konteksti ning annab samm-sammulisi juhiseid, kuidas peaks oma kodanikuõiguste eest seisma.

Üsna ootuspäraselt tuleb see raamat ootamatust kohast. Selle autor on Kanada ulmekirjanikust aktivist Cory Doctorow. Ulmekirjanikud on varemgi aktivistid olnud, võtame näiteks Philip K. Dicki ja ootamatuse all ma pean pigem silmas seda, et kui te raamatu läbi olete lugenud, siis saate oluliselt paremini aru, miks mõned inimesed võitlevad oma eraelu turvalisuse, privaatsuse ja muude selliste väärtuste eest. Ning see kõik on esitatud haaravas vormis põnevusjutustusena.

Kui te olete keskkooliõpetaja, siis võib-olla teile raamatu algus väga ei meeldi. Seal vastandatakse noort ja vana põlvkonda ning õpetatakse noori, kuidas koolihoone turvakaameraid ära petta, kuid kui

Millal ja kuidas öelda „ei“

ARTUR TAEVERE oli 22aastane, äsja ülikooli lõpetanud poiss, kui asutas mõttekaaslastega Heateo Sihtasutuse. Tal ei olnud varasemat organisatsiooni juhtimise kogemust (kui välja arvata kooli ajalehe käivitamine 7. klassis). Olles nüüd töötanud ligi kuus aastat Heateo juhina, peab ta üheks raskemaks katsumuseks õppimist, kuidas öelda õigel ajal „ei“.

Noored juhid nagu mina, aga ka kogenumad, seisavad iga päev silmitsi kümnete valikute ja võimalustega. Ühed võimalused on sellised, mis aitavad meil oma eesmärged saavutada ja mida tasub püüda, teised niisugused, mis on targem sinnapaika jätta. Aga kuidas neil vahet teha?

Jim Collinsi „Heast suurepäraseks“ aitab selgust luua ja selles peitub minu jaoks raamatu suurim väärtus. Kuigi Collinsi näited on suures osas just äriettevõ-

tete kohta, on paljud mõttekäigud asjakohased ka kodanikuühendustele.

Raamatu keskse idee järgi on igal edukal organisatsioonil väga hästi läbi mõeldud ja selgelt sõnastatud tuum. See tähendab, et on vastatud kolmele küsimusele.

Esiteks, mis meid tõeliselt inspireerib? Teiseks, mida me suudame teha paremini kui keegi teine? Kolmandaks, mis meid majanduslikult ära toidab?

Kui tuum on selgelt sõnastatud, siis on

lihtsam erinevate võimaluste vahel valida. Näiteks on kergem öelda „ei“ sellistele tegevustele, mis võib-olla aitaks organisatsiooni ära majandada, kuid milles me ei ole kuigi kompetentsed või mis meil silma sarama ei pane.

Häid mõtteid leiab siit raamatust veel – soovitan lugeda!

Aga Collinsi jutus on, vähemalt minu arvates, ainult pool tõde. Teist poolt – mis osaliselt ka Collinsile vastu räägib – võib avastada, kui lugeda 2007. aasta lõpus ilmunud raamatut „Forces For Good“ (millest oli juttu Hea Kodaniku ajakirjas nr 2/2008).

Jim Collins „Good to great. Why some companies make the leap... and others don't“; New York: HarperCollins (2001)

peate vastu ja loete lõpuni, koorub selle kõige tagant märksa ülevam idee.

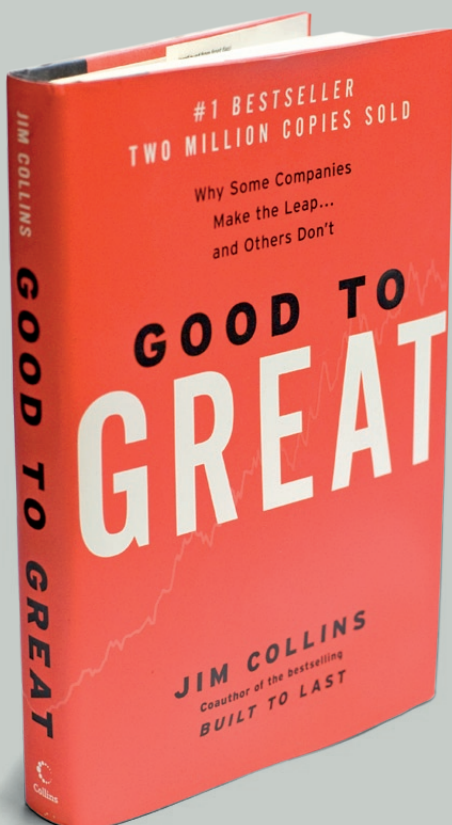
Tahtmata kõike ette ära rääkida, võin öelda nii palju, et raamatus satuvad mõned keskkooliõpilased terroriakti tunnistajateks ning nende kodulinnas leiab aset terrorismivastane hüsteeria, mille käigus võetakse inimestelt suur hulk nende õigusi.

Doctorow kirjeldab erinevaid moodsaid tehnoloogiaid, mille abil see kõik toimub. Noored otsustavad paanikale vastu hakata, omal moel ja oma vahenditega.

Igatahes, kui see minu teha oleks, siis ma tõlgiks selle raamatu kohe eesti keelde ning paneks 9. või 10. klassi kirjanduse või kodanikuõpetuse tundide kavasse. Samuti annaks see õpetajatele väga palju teadmisi noorte käitumiste ja kommete kohta sotsiaalses võrgustikes ning aitaks seda kõike ka paremini mõista.

Praegu on raamat olemas inglisekeelsena ning Doctorow, kes on suur autoriõiguste liberaliseerimise pooldaja, on selle teinud toredal kombel ka internetist tasuta allalaetavaks aadressil <http://crap-hound.com/littlebrother/download>.

Cory Doctorow
„Little brother“;
Tor Books (2008)

Oled sa Mary või Maria?

Ei pea olema suur muusikalisõber, et teada kaht Julie Andrews tegelaskuju 1960ndate kuulsatest filmidest: Mary Poppins ja „Heliseva muusika“ Maria. Raamatus „Meritäht ja ämblik: liidrita organisatsioonide pidurdamatu jõud“ illustreerivad Ori Brafman ja Rod A. Beckstrom nende näidetega kaht juhitüüpi. Luges ja nüüd soovitab **URMO KÜBAR**.

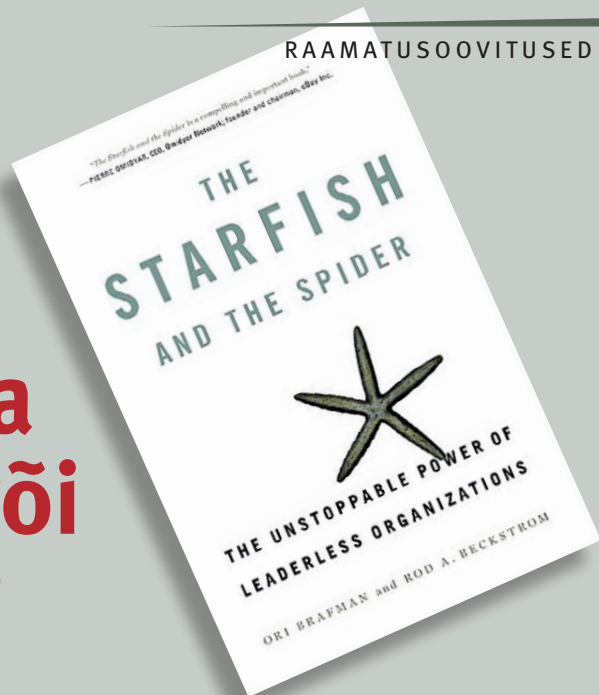
Meenutame. Nii Mary kui ka Maria lähevad oma filmides ühtmoodi düsfunktsionaalsesse perekonda, võidavad seal kiiresti laste südamed, tutvustavad neile elus olulisi väärtusi ning ühtlasi õpetavad vanemaid perele rohkem tähelepanu pöörama.

Ehk siis – töö saab mõlemal juhul suurepäraselt tehtud ning ühtviisi magusad, kergesti kummitama jäävad meloodiad kõlavad selle juurde ka.

Erinev on aga see, et Maria, armunud isasse ja lastesse, seab end perekonda sisse ja on selge, et sinna ta nüüd jääbki. Mary Poppins seevastu, nähes, et ülesanne on täidetud, hõljub üle Londoni kaugustesse, tõenäoliselt mõne järgmise pere juurde. Mitte et ta kardaks vastutust – algusest peale on näha, kui pühendunud ta on – lihtsalt ta lahkub hetkel, mil näeb, et perekond saab nüüd edasi ise hakkama.

Juhtimisse üle kantuna on siis Maria pigem traditsiooniline liider ning Mary pigem katalüsaator, asjade käimalükkaja. Viimane aitab leida eesmärgi, viia inimesed kokku, tekitada neis vastutust ja omavastutust. Ta inspireerib ja on eeskujuks, aga füüsiliselt ei ole ta kohal kauem kui vaja.

See omakorda on seotud erinevate organisatsioonitüüpidega. Neid illustreeribki raamatu pealkirja kujund

ämblikust ja meritähest. Pealtnäha on mõlemad elukad sarnased: keskpunkt, kust tulevad välja „harud“, nagu organisatsioonil üksused. Aga kujutame, et keegi tahab neid kahjutuks teha: ämbliku paralüüsimiseks ja surmamiseks piisab, kui tal mõni jalg ära kiskuda või „pea“ purustada, meritähte hakkides on tulemuseks... veel rohkem meritähti. Katsu sa sihikesest jagu saada!

Juhi-kesksed ühendused on kergesti haavatavad. Teadmine, et ilma minuta kuks organisatsioon kokku, võib ju isegi olla natuke ego-kõditav, aga meil on liiga palju näiteid ühendustest, kes ongi juhi lahkudes käpuli käinud (mõned neist hiljem taas tõusnud) või kus läbipõlenud juht ei saa järeltulija puudumisel lahku da. EMSLis näen, kuidas asjad jäävad top-pama, kui need käivad liiga palju läbi juhataja.

Seepärast on see raamat hea kõigile Eesti vabaühendustele lugemiseks ja mõtisklemiseks, kuidas oma organisatsiooni rohkem meritähele kui ämblikule sarnaseks ehitada ning sel moel välis- ja siseohutudele vastupidavamaks muuta.

Ori Brafman ja Rod A. Beckstrom „The starfish and the spider: the unstoppable power of leaderless organizations“ Portfolio Hardcover (2006)

Vana roheline, noor poliitik

Toomas Trapido

Bioloogiaharidusega Toomas Trapido (37) juhtis pea kümme aastat Eestimaa Looduse Fondi ja andis välja ajalehte Roheline Värav. Ta kuulub siiani hulga kodanikuühenduste juhtorganis-
tesse ning 2007. aastast rohelis-
te ridades Riigikokku.

Millal tabasid end esmakordselt mõttelt, et olen vist roheline?

Ei ole veel tabanud, sest eelkõige olen ikkagi inimene. Side loodusega on mul olnud lapsest peale ning tasapisi bioloogiat õppides ja hiljem Karula rahvusparki tööle minnes tekkis ka looduskaitseline mõõde. See oli aeg 1990ndate keskel, kus taasisesisvunud Eestis hakati maid ja metsi tagastama ning erastama ja surve metsadele suurenes silmnähtavalt. Ma püüdsin koos oma kolleegidega nii rahvuspargis kui hiljem pikemalt Eestimaa Looduse Fondis metsi kaitsta eelkõige just hoolimatuse eest.

Samas hakkasin mõtlema, et mis seda survet täpsemalt põhjustab. Lihtne vastus on soov raha teenida, paremale elujärjele jõuda, aga sügavamale minnes tuleb ühelt poolt vastu võimalolijate soov sellist metsakasutust

ülal hoida ja teisalt inimpsühholoogia. Hakkasin mõtlema, et kes seda palki siis ostab – eelkõige Skandinaavia firmad. Kelle jaoks? Tavaliste Lääne inimeste jaoks, kes kasutavad

paberit, vajavad mööblit jne.

Firmade omanikud on tihti pensionifondid, aga ka muud investorid. Ja nemad nõuavad oma investeeringutelt maksimaalselt tulu. Nähes, et ka Eesti pangad hakkasid pakkuma investeerimist näiteks Stora Enso aktsiatesse, oligi ring täis saanud.

Mis sinu jaoks üldse on roheline mõtteviis?

Minu arusaamist maailmast on väga palju mõjutanud Gaia teooria ja konkreetselt Elisabet Sahtouris oma raamatuga „Maailmatants“, mis ilmub sel aastal ka eesti keeles. Mõned olulisemad seisukohad on järgmised. Planeet Maa on kirjeldatav elusorganismina, sest ta reguleerib oma temperatuuri ja gaaside tasakaalu atmosfääris. Meie oleme mingil kujul Maa rakud, kes on aga võib-olla esmakordselt täiesti teadlikud oma suuremast kehast – Maast.

Elu Maal ja kogu universumis on väga tihedalt omavahel seotud. Tegelikult on isegi elu ja elutu eristamine pisut kunstlik, sest aatomid ja molekulid liiguvad pidevalt elavast organismist elutusse kivimisse ja vastupidi.

Kõige omavahelise seotuse põhimõte toob endaga kaasa tagasiside vältimatus – mida külvad, seda lõikad. Konks on aga selles, et tagasiside ei pruugi väljenduda ühe inimese jaoks, nagu siamaani kasvuhoonegaaside õhkupaiskamisega. Seega peame otsime lahendusi oma elukorralduses ja tehnoloogiates, mis oleksid head kogu planeedile. Lihtne öelda, raske teha.

Lisaks osutub evolutsioonis ülioluliseks koostöö, millest on palju vähem räägitud kui konkurentsist. Iga meie rakk on tegelikult kunagi eraldi elanud bakterirakkude kollektiiv.

Meie kehas on hulk organeid, kes terves inimeses teevad iga hetk ja pidevalt väga head koostööd. Nüüd aga on suurem koostöövajadus liikunud terve inimkonna tasemele ning see edeneb päris jõudsalt, mõelgem internetile, globaalsele transpordile, postisüsteemile jne.

Mida pead hetkel kõige suuremaks väljakutseks ökoloogiliselt vastutustundliku eluviisi levikus?

Ühelt poolt isiklikku arengut ja seda üha rohkem sisemiselt, sest paljud meie tarbimisvajadused kompenseerivad tegelikult puudujääke sisemises rahus ja õnne-

tundes. Teisalt on just vaja linnade, piirkondade, riikide ja kogu maailma tasemel sobivaid elukorralduse lahendusi, kus oleks mugav ja mõnus elada ka loodusega suuremas kooskõlas.

Selle näiteks on ökokogukonnad, rohelised linnad jt sarnased initsiatiivid, mida võib maailmas üles lugeda juba tuhandetes.

Kuhu tõmbaksid piiri mõistliku ja tervisliku ning hüsteerilise ökoelu vahele?

Ega ma päris hästi ei tea, mis see hüsteeriline ökoelu on. Selge see, et kui inimesed hakkavad oma mõjudest aru saama ning see arusaamine neid tõeliselt puudutab, siis nad proovivad oma elukorralduses midagi muuta. Kes rohkem, kes vähem. Minu arvates on hästi tähtis ka siemine tasakaal. Suur muutus on suure riskiga – see võib õnnestuda, aga võib kaasa tuua mingid muud probleemid, mida inimene ei oska hästi lahendada.

Veel kord – sama palju kui muutus on väline, näiteks kui hakkad taimetoitlaseks, loobud autost vms, on see muutus sisemine. Inimene peab endale looma uue tasakaaluseisundi, ilmselt osad sõbrad või lähedased ei mõista teda kohe, võib olla isegi kriitikat jne. Seega saab igaüks valida endale sobiva muutuste rütmi. Hüsteeriliseks võib asi minna siis, kui inimene hakkab teistele oma arusaamu peale suruma, ei la-

se teistel eksida või on endale seadnud kõrged ideaalid ja tahab kohe nendeni jõuda.

Millist tuge saaks riik pakkuda looduskeskkonnaga tegelevatele kodanikuühendustele?

Jällegi koostööd ühiste eesmärkide elluviimisel, aga enne oleks veelgi parem, kui need eesmärgid ka ühiselt püstitatakse. Seda on meie ühiskonnas kõige rohkem minu arvates puudu. Meil on vähe selliseid eesmärke, mis inimesi inspireerivad ja mille nimel nad üheskoos pingutavad. „Minu Eesti“ algatus andis loodetavasti võimusa tõuke ühiste eesmärkide läbimõtlemisses, püstitamises ja viimaks ka elluviimises. Kui on olemas ühised eesmärgid, mida siiralt tahetakse ellu viia, siis leiavad riigiasutused kindlasti ka raha ja muu vajaliku, et seda teha koos kodanikuühendustega, kodanike, ettevõtete ja loomulikult riigiasutuste enestega.

(Näpu)näiteid lihtsatest lahendustest koduses majapidamises?

Viimasel ajal on püütud näppe pisut mullasemaks teha, et ka linnas katsetada väga väikeses mahus toidu kasvatamist ning ilusate kohtade loomist. Selline linnaaiandus kindlasti rahustab, paneb mõtlema igapäevaselt söödava toidu päritolu, koguste, keskkonna- ja sotsiaalse mõju üle, loob uusi tutvusi, nii et võin seda julgelt kõigile lugejatele soovitada.

Mihkel Maripuu / Postimees

Aasta missiooniinimene:

◀ Tuulike Mänd

Tuulike on aastaid Eestis vabatahtlikku tegevust juurutanud, selgitanud, uurinud, edendanud, kaitsnud, arendanud ja mida kõike veel.

▲ Aasta avaliku sektori asutus: Riigikontroll

Riigikontrolli ja iseäranis Ülle Madiset tunnustati harta „Igaühe õigused e-riigis“ väljatöötamise eest, kus võeti initsiatiiv parandada avalike teenuste kättesaadavust.

Aasta äriettevõtte: Fontes PMP

Fontes on personaliotsingu ja konsultatsiooni valdkonnas üks parimaid tegijaid, kelle töötajatest on ligi pooled lõõnud vabatahtlike ekspertidena kaasa paljudes sotsiaalsetes projektides.

Kodanikuühiskonna aasta tegijad

Kevadel tunnustas EMSL koos Riigikogu esimehega Toompeal järjekordselt kodanikuühiskonna aasta tegijaid. Aasta tegu ehk Gruusia abistamine ei saanud kohale tulla, teistest fotomeenus siin.

Aasta mittetulundusühing: Eesti Patsientide Esindusühing

Ühingu aastatepikkune eestkostetegevus ning töö ravi- ja hooldusteenuste parandamisel väärarv esiletõstmist kui näide sellest, kui vajalik on oma huvide eest seismiseks kokku tulemine.

Kristjan Nigesen

